

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Oskar Friling

Skuldsaneringslagen från gäldenärens perspektiv

Examensarbete
20 poäng

Handledare: Christian Dahlman

Förmögenhetsrätt

Termin 9

HT 2001

Innehåll

FÖRKORTNINGAR	1
1 INLEDNING	2
1.1 Syfte och frågeställningar	3
1.2 Material och metod	3
1.3 Avgränsningar	4
2 LAGSTIFTNING	5
2.1 Bakgrund	5
3 TILLÄMPNING	7
3.1 Skuldsanering	7
3.1.1 Fördelning till borgenärerna	7
3.1.1.1 Förbehållsbeloppet	8
3.1.1.2 Betalningsplanen	9
3.2 Skuldsaneringens tre steg	10
3.2.1 Skäl till att borgenären inte går med på en frivillig skuldsanering genom kommunen	12
3.2.2 Omprövning av skuldsaneringsbeslutet	13
4 REKVISIT FÖR SKULDSANERING	15
4.1 Galdenärskretsen	15
4.1.1 Hemvist	16
4.1.2 Näringsförbud och tidigare beviljad skuldsanering	17
4.1.3 Brottslighet	17
4.2 Kvalificerat insolvensrekvisit	18
4.2.1 Osäkerhet angående kvalificerad insolvens	21
5 ALLMÄN SKÄLIGHETSBEDÖMNING	24
5.1 Skuldernas ålder	24
5.2 Omständigheter vid skuldernas tillkomst	25
5.2.1 Brott och skadestånd	25
5.2.2 Lättsinnighet och spekulativa skulder	27
5.2.3 Näringsverksamhet	28
5.3 De ansträngningar galdenären gjort för att fullgöra sina förpliktelser	29
5.3.1 Orimligt att få skuldsanering	30

5.3.1.1	Bostad	30
5.3.1.2	Bil	31
5.3.1.3	Pensionsförsäkring	32
5.4	Gäldenärens ansträngningar att på egen hand nå en uppgörelse med sina borgenärer	32
5.5	Det sätt på vilket gäldenären har medverkat under handläggningen av ärendet om skuldsanering.	34
6	VEM ÄR GÄLDENÄREN	35
6.1	RSV undersökning	35
6.2	Konsumentvägledarnas undersökning i Skaraborg	36
6.3	Riksdagens revisorers undersökning	37
6.4	Orsakerna till skulderna	39
6.4.1	De naiva	39
6.4.2	De som drabbats av externa faktorer	39
6.4.3	De entreprenörer som misslyckats	40
6.4.4	De som stjälppts av borgensåtaganden	40
6.4.5	De som drabbats av personliga omständigheter	40
7	REFLEXIONER	42
	SAMMANFATTNING	46
	BILAGA A	48
	BILAGA B	55
	BILAGA C	57
	BILAGA D	59
	LITTERATURFÖRTECKNING	60
	Offentligt tryck	60
	Litteratur	61
	Övrigt	61
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	63
	Rättsfall från Högsta domstolen	63
	Rättsfall från hovrätterna	63
	Opublicerat fall	64

Förkortningar

AckL	Ackordslagen (1970:847)
Bet.	Betänkande
Dir.	Direktiv
HD	Högsta domstolen
IU	Insolvensutredningens delbetänkande (SOU 1990:74)
KFM	Kronofogdemyndigheten
KL	Konkurslagen (1987:672)
LU	Lagutskottet
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv, avdelning I
Prop.	Regeringens proposition
RH	Rättsfall från hovrätterna
RR	Riksdagens revisorer
Rskr.	Riksdagsskrivelse
RSV	Riksskatteverket
SFS	Svensk författningssamling
SksanL	Skuldsaneringslagen (1994:334)
SOU	Statens offentliga utredningar
SvjT	Svensk Juristtidning

1 Inledning

Den 1 juli 1994 fick Sverige en ny lagstiftning - skuldsaneringslagen. Den bygger på insolvensutredningen. Utredningsförslaget lades fram redan år 1990 (SOU 1990:74) men på grund av politiska motsättningar kom det inte att genomföras förrän fyra år senare.¹ Lagen kom till som en följd av den ökade skuldsättning som skedde i hushållen under 1980-talet och de förluster de kom att göra då Sverige upplevde en finansiell kris i början av 1990-talet.² Med skuldsanering avses både sådan frivillig skuldsanering som fastställs av kronofogdemyndigheten och tvingande skuldsanering som beslutas av tingsrätten.³

Det viktigaste syftet med lagen är att personer som är mycket hårt skuldsatta skall få en chans till ett uthärdigare och mer samhällsnyttigt liv. Lagen ska tillämpas återhållsamt och ska vara gynnande såväl för de skuldsatta som för borgenärer.⁴ Lagstiftarens mål var att människor ska göra rätt för sig, men att de under vissa förhållanden ska kunna befrias från sina skulder genom tvingande beslut. För så många som möjligt skall det dock ske på frivillig väg.⁵

Själva laglighetsprövningen görs i samband med kronofogdemyndighetens och domstolarnas prövning av en skuldsaneringsansökan. Innan en gäldenär kommit så långt måste han själv ha företagit flera åtgärder för att kunna komma i fråga för en sådan prövning. I dessa åtgärder har kommunerna fått en viktig roll.⁶

I ett beslut om skuldsanering ska alla de skulder som ingår tas med. Alla fordringar skall som regel behandlas lika enligt 7 § SksanL, men det är inte alla typer av skulder som får ingå i en skuldsanering enligt 6 § SksanL. Följande fordringar ingår aldrig i en skuldsanering: fordringar på familjerättsligt underhåll, fordringar med panträtt, fordringar där borgenären har annan förmånsrätt som inteckning i fast egendom, fordringar som inte är förfallna till betalning och som är beroende av att borgenären tillhandahåller en motprestation samt fordringar som är tvistliga. Även studieskulder som inte förfallit till betalning lämnas regelmässigt utanför enligt SksanL 6 § andra stycket.⁷

---

¹ Lavén, H, Anmärkning till skuldsaneringslagen, SvJT 1995 sid. 517.

² Konsumentverket, Budget och rådgivning i socialt arbete, rapport 1993:1 sid. 9.

³ Riksdagens revisorer, Tillämplighet av skuldsaneringslagen, rapport 1999/2000:11 sid. 8.

⁴ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 9.

⁵ Konsumentverket, Utvärdering av skuldsaneringslagen, Konsumentverkets sammanfattning slutsatser och förslag, rapport 1995/96:34, sid. 10.

⁶ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 9.

⁷ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 19.

1.1 Syfte och frågeställningar

Det har nu förflutit över fem år sedan lagen trädde i kraft. Mitt syfte med denna uppsats är att beskriva gäldenären och dennes skulder samt de krav som ställs på gäldenären för att få skuldsanering. Mina frågeställningar blir därför följande:

Vilka krav ställs på gäldenären för att denne skall få skuldsanering?
Vem är gäldenären? Finns det några gemensamma egenskaper?
Vilka är orsakerna till de skulder gäldenären har vid en skuldsanering?

För att kunna uppfylla mitt syfte och mina frågeställningar har jag ansett det nödvändigt att redogöra för själva institutet skuldsanering.

1.2 Material och metod

I mitt examensarbete har jag studerat skuldsaneringslagen. Jag har studerat lag, förarbeten, rättspraxis samt annan litteratur. Jag har bland annat läst litteratur från myndigheter som arbetar med SksanL, främst Konsumentverkets utvärderingar av SksanL. Jag har även gått igenom de juridiska tidskrifterna och där hittat artiklar av intresse. I uppsatsen finns även annan litteratur som beskriver SksanL. Litteratur inom området är ännu mager och begränsar sig i huvudsak till den lagkommentar som Hellners/Mellqvist utkommit med.⁸ Jag har i uppsatsen tagit upp ett stort antal rättsfall för att försöka utröna praxis när det gäller SksanL, och har tagit upp de flesta av de avgöranden som gjorts av hovrätten och Högsta domstolen angående SksanL från 1994 till dagens datum.

Jag har använt mig av litteratur som behandlar skuldsaneringens 4 §, vilken är den paragraf en stor del av uppsatsen bygger på samt litteratur som talar om vem gäldenären är. Jag är medveten om att en del av litteraturen inte är nyutgiven vilket t.ex. gör att vissa av de data som presenteras när det gäller gäldenären kanske inte helt stämmer men de ger ändå en bild av denne.⁹

Metoden jag använt för att skriva uppsatsen är traditionell rättvetenskaplig samt analys av de data som finns när det gäller gäldenären som person. Uppsatsen inleds med en bakgrundsstudie varför man i Sverige behövde en skuldsaneringslag för att sedan gå över till att behandla skuldsaneringens 4 §. I uppsatsens andra del har jag sedan sett närmare på gäldenären och hans förhållanden.

---

⁸ Hellners, T; Mellqvist, M, Skuldsaneringslagen. En kommentar, uppl. 2, Stockholm 2000. Kallas i fortsättningen för Kommentaren.

⁹ Några nyare data finns inte. RSV håller på att lägga om sitt datasystem. Datasystemet kommer enligt uppgift från RSV inte att vara klart förrän om ett halvår.

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen tar endast upp gäldenärens situation, vilket medför att borgenärens roll hamnar i stort sett utanför uppsatsen. Jag har fokuserat mig på skuldsaneringslagens 4 §, och det innebär att det finns lite eller inget alls om övriga paragrafer. Jag har endast tagit med rättsfall som avgjorts av hovrätten eller av Högsta domstolen. Detta medför att avgöranden som stannat i tingsrätten eller avgöranden från kronofogdemyndigheten har lämnats utanför uppsatsen.

2 Lagstiftning

2.1 Bakgrund

Redan på 1700-talet stiftades ackordlagar på europeiska kontinenten. Enligt ackordlagarna var borgenärmajoritetens samtycke viktigt för godkännande av ackordet. Den viktigaste förutsättningen för ackord var att gäldenärens skuldsättning var en följd av yttre händelser, och att denne inte själv var skyldig till dem. Som ett exempel kan nämnas den svenska förklaringen från 1767. Enligt denna kunde domstolen bevilja en lindring av skuldbördan om obeståndet hade orsakats genom olyckshändelse såsom sjöskada, eldsvåda, genom fiende, eller på annat sätt.¹⁰

Under 1970- och 1980-talet var det billigt att låna pengar till konsumtion och investeringar. Inflationen var hög och kombinationen av höga marginalsatser och möjlighet till ränteavdrag gjorde det förmånligt att låna pengar.¹¹ Under mitten av 1980-talet avreglerades också den svenska kreditmarknaden¹².

När hushållen skuldsatte sig under 1980-talet innebar det en situation som blev problematisk i slutet på 1980-talet och i början av 1990-talet då man bland annat kunde se en kraftig nedgång på värdet på fastigheter. Man kunde även konstatera en ökad arbetslöshet. Detta medförde att ett antal privatpersoner och näringsidkare, fick så stora skulder att de saknade möjlighet att någonsin återbetala dem, d.v.s. de var ”överskuldsatta”.¹³

En ekonomisk rehabilitering av den skuldsatte gäldenären kom därför att vara i allas intressen och en försöksverksamhet avseende frivillig skuldsanering framlades av såväl kommuner som kronofogdemyndigheter under slutet av 1980-talet.¹⁴ Internationellt och även nationellt kan man härleda lagens utgångspunkt till ett förslag 1986/87 av Riksdagens revisorer.¹⁵ Revisorererna lade stor vikt vid kronofogdemyndighetens insatser för en ekonomisk rehabilitering av gäldenärer. Förslaget delades av lagutskottet som i två betänkanden diskuterade frågan om skuldsanering.¹⁶ Genom beslut den 15 september 1988 tillsatte regeringen

---

¹⁰ Tema Nord 1996:554, Evaluering av skuldsanering i Norden - slutrapport från ett forskarseminarium i Helsingfors 25.- 26.10.1995, Ekspressen Tryk og Kopicenter, Köbenhavn 1996, sid. 34.

¹¹ Prop. 1993/94:123, sid. 34.

¹² Avregleringen inleddes 1985. Prop. 1993/94:123, sid. 34.

¹³ Kommentaren, sid. 13.

¹⁴ Prop. 1993/94:123, sid. 41f, Riksdagens revisorer, Förslag till riksdagen (1995/96:RR 9), sid. 42.

¹⁵ Riksdagens revisorer, Förslag till riksdagen (1986/87: RR 7).

¹⁶ Bet. 1986/87:LU 21, rskr. 321; bet. 1987/88: LU 12, rskr. 57.

insolvensutredningen¹⁷ som år 1990 utkom med sitt betänkande, skuldsaneringslagen.¹⁸ Parallellt med IU diskuterades skuldsaneringsfrågan även i skatteindrivningsutredningen¹⁹ och i skuldkommitténs betänkande, ”Hushållens skuldsättning”.²⁰ I detta betänkande redovisades statistik såsom hushållens nettoupplåning hos banker, finansbolag och bostadsinstitut. I betänkandet konstateras att nettoutlåningen hade flerdubblats under senare delen av 1980-talet.²¹ Människors privata konsumtionen hade ökat snabbare än deras disponibla inkomster.²² Lagutskottet återkom även till frågan i sitt betänkande om konsumentkreditfrågor.²³

Slutprodukten efter alla dessa diskussioner angående skuldsanering kom genom ett beslut den 1 juli 1994. Genom detta beslut fick vi vår skuldsaneringslag.²⁴ Lagen bygger på det förslag som framlades av IU. Som jag tidigare nämnt lades utredningsförslaget fram redan år 1990 genom (SOU 1990:74) men kom på grund av politiska motsättningar inte att genomföras förrän fyra år senare.²⁵

---

¹⁷ Kallas för IU i fortsättningen.

¹⁸ SOU 1990:74.

¹⁹ SOU 1987:10.

²⁰ SOU 1988:55. Regeringen bemyndigade den 21 april 1988 statsrådet Bengt K. Å. Johansson att tillkalla en kommitté med uppgift att utreda hushållens skuldsättning (dir. 1988:32). Kommittén antog beteckningen *Skuldkommittén*.

²¹ Kommentaren, sid. 13.

²² Prop. 1993/94:123, sid. 34.

²³ Bet. 1989/90:LU 4.

²⁴ SFS 1994:334.

²⁵ Lavén, H, SvJT 1995, sid. 517.

3 Tillämpning

3.1 Skuldsanering

Innan SksanL infördes fick man i stället använda sig av t.ex. föreskrifterna om offentligt ackord och konkurs samt underhandsackord (formlösa uppgörelser mellan gäldenären och borgenärerna). Konkurs- och ackordförfarandena är båda inriktade på hantering av kommersiella förhållanden. Skuldsaneringsförfarandet däremot är i princip endast för privatekonomiska förhållanden och avser därmed endast fysiska personer.²⁶ En situation som konkurslagen inte klarar av men som kan avhjälpas av SksanL är behovet av ekonomisk rehabilitering. Efter ett konkursförfarande svarar fortfarande gäldenären som fysisk person för hela skulden.²⁷

Skuldsanering är ett särskilt insolvensrättsligt institut fristående från konkurs och ackord. Det är endast fysiska personer som kan beviljas skuldsanering (4 § 1 st.) och som huvudregel är skuldsanering endast avsedd för privatpersoner men vissa undantag ges i 4a §.²⁸ Skuldsanering går ut på att gäldenären helt eller delvis befrias från ansvar för betalning av de skulder som omfattas av skuldsaneringen (2 §). I lagen regleras två olika slag av skuldsanering: frivillig och tvingande. Den frivilliga fastställs av KFM medan den tvingande beslutas av rätten (1 §).

Av 2 § 1 mening kan man utläsa att skuldsaneringen endast berör den sökande gäldenärens betalningsansvar och således inte borgensmäns betalningsansvar. I samma mening framgår att beslut om skuldsanering kan vara partiellt, d.v.s. att samtliga skulder sätts ned med viss procent (jmf. ackord) eller att gäldenären helt befrias från betalningsansvar för samtliga skulder som ingår i skuldsaneringen.

3.1.1 Fördelning till borgenärerna

Gäldenären skall inte kunna tjäna på att begära skuldsanering i stället för att först gå igenom ett konkursförfarande. Borgenärer måste garanteras ett utbyte av skuldsaneringen som åtminstone är lika mycket som han skulle ha fått om gäldenären i stället hade försatts i konkurs. Hela tanken med skuldsanering är att gäldenären skall rehabiliteras ekonomisk. En skuldsanering skall leda till att gäldenären ser till att förbättra sin ekonomiska situation, t.ex. genom att utbilda sig eller skaffa ett bättre arbete. En inte obetydlig andel av de gäldenärer som

---

²⁶ Prop. 1993/94: 123, sid. 87f.

²⁷ Prop. 1993/94: 123, sid. 75.

²⁸ SFS 1996:780.

ansöker om skuldsanering är dock förtidspensionärer. De har normalt ingen möjlighet att förbättra sin ekonomiska situation även om de beviljas skuldsanering. I praxis har man inte sett något hinder för förtidspensionärer att på grund av otillfredsställande ekonomisk rehabilitering beviljas skuldsanering.²⁹

Det belopp som skall fördelas omfattar gäldenärens samtliga tillgångar och inkomster efter avdrag för vad som ska undantas gäldenären för hans egen och familjens försörjning. Riksskatteverket har med utgångspunkt från utsköningsbalkens regler meddelat föreskrifter om förbehållsbeloppet. Systemet medger en viss flexibilitet vid beräkningen av det belopp som gäldenären ska få behålla i en skuldsanering. En viss marginal³⁰ läggs vanligtvis på för oförutsedda händelser under skuldsaneringsperioden.³¹

3.1.1.1 Förbehållsbeloppet

I 8 § SksanL anges att det som skall reserveras för gäldenären under skuldsaneringsperioden är förbehållsbeloppet vid utmätning av lön.³² Man är inte tvungen att ange ett bestämt belopp för gäldenären. Det framgår av 8 § att det belopp som skall fördelas bland borgenärerna skall bestämmas med hänsyn till vad gäldenären och hans familj behöver för sin försörjning.³³ Det är inte lätt att vid skuldsaneringsbeslutet arbeta fram en betalningsplan, vilken ska gälla under hela skuldsaneringsperioden. Mycket kan hända som inte går att förutsäga. Kända förändringar tas med i beräkningen. Detta har resulterat i att flera KFM har talat om vikten av att lägga in viss "luft" i betalningsplanen. När gäldenären måste leva under begränsade förhållanden under några år är det viktigt att det finns viss "luft" så att beslutet kan fullföljas, särskilt med tanke på att omprövning av beslutet enligt lagen endast kan ske vid väsentligt förändrade ekonomiska förhållanden.³⁴

Ur 7 kap. 5 § UB kan utläsas att förbehållsbeloppet vid utmätning i lön skall bestämmas med ledning av ett normalbelopp. Normalbeloppet bestäms varje år av RSV. Samtidigt meddelar RSV också rekommendationer om bestämmande av förbehållsbelopp.³⁵ För att fastställa rekommendationerna krävs att ett normalbelopp fastställts, vilket går att utläsa ur 7 kap. 5 § UB. Normalbeloppet

---

²⁹ Konsumentverket, Utvärdering av skuldsaneringslagen, delrapport Juridisk del, rapport 1995/96:32, sid. 41.

³⁰ Det finns viss skillnad mellan de olika kronofogdemyndigheterna i uppfattningen om gäldenären ska beviljas lite extra pengar i det förbehållsbelopp som bestäms enligt Konsumentverket, rapport 1995/96:34, sid. 7.

³¹ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 19.

³² UB 7 kap utmätning av lön särskilt på 7 kap 4 och 5 §§ UB.

³³ prop. 1993/94:123, sid.303.

³⁴ Konsumentverket, rapport 1995/96:34, sid. 22.

³⁵ Förbehållsbeloppet för 2001 finner man i Riksskatteverkets rekommendationer m.m. (RSV Ex 2000:1) om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön m.m. under år 2001. Se bilaga A.

skall vara tillräckligt för att alla med normala levnadskostnader förutom de kostnader man kan ha för bostad. Till levnadskostnader räknas vanliga hushållsutgifter som mat, kläder, el, telefon, tvätt, hygien, TV- avgifter, medlemsavgifter och försäkringar.³⁶

Normalbeloppet som RSV fastställer genom sina rekommendationer passar även när det gäller skuldsanering, för att komma fram till förbehållsbeloppet. Enligt propositionen finns det ingen anledning att frånga rekommendationerna om det inte finns särskilda skäl.³⁷ Till normalbeloppet får man även lägga de kostnader man har för nödvändig barntillsyn. I särskilda fall får även gäldenären göra förbehåll för vissa utgifter som uppkommit på grund av sjukdom.³⁸ Underhållsbidrag, barnbidrag och studiebidrag för hemmavarande barn påverkar också beräkningen av förbehållsbeloppet.³⁹

Angående bostadskostnaderna skall de framräknas särskilt och läggas till normalbeloppet.⁴⁰ Med den faktiska boendekostnaden menas (hyran, månadsavgiften eller motsvarande) med avdrag för eventuellt bostadstillägg och bostadsbidrag. Är bostaden egen ägd fastighet, tomträtt eller bostadsrätt får hänsyn tas till ränteutgifter och driftkostnader. I viss mån kan också amorteringar räknas in i förbehållsbeloppet. Ser man på RSV:s rekommendationer kan man där utläsa att boendekostnaderna under vissa förhållanden kan minskas. Detta gäller om gäldenären anses ha en större bostad än vad som är nödvändigt.⁴¹

3.1.1.2 Betalningsplanen

Enligt huvudregeln bör en betalningsperiod enligt prop.1993/94:123 vara fem år för gäldenären. Några större avvikelser från detta bör inte finnas, vilket kan utläsas ur 8 § fjärde stycket. Här framgår kravet på ”särskilda skäl” för att avvika från femårsperioden. Det är t.ex. tänkbart att ”avrunda” perioden så att den löper till ända vid ett halvårs- eller kvartalsskifte. Om man skall frånga huvudregeln mer än så bör det finnas särskilda skäl och mycket sällan ska huvudregeln frångås med flera år. En sådan tänkbar situation skulle vara att borgenärerna vid en mycket stor skuld skulle gå med på en skuldsanering endast om betalningsplanen gäller en längre period och detta är rimligt i förhållande till gäldenären.⁴² Detta uttalande kan enligt kommentaren tolkas som att en betalningsplan kan sträcka sig över en längre tid än fem år om det gäller gäldenärer med stora skulder. Det är dock

---

³⁶ Kommentaren, sid. 162.

³⁷ Prop. 1993/94:123, sid. 113.

³⁸ RH 1996:52.

³⁹ Kommentaren, sid. 163.

⁴⁰ Prop. 1993/94:123, sid. 113.

⁴¹ Kommentaren, sid. 163.

⁴² Prop. 1993/94:123, sid. 108.

viktigt att fästa avseende vid att en längre betalningstid kan ge upphov till att det rehabiliterande syftet med en skuldsanering riskerar att gå förlorat.⁴³

I NJA 1998 s.15 hade en gäldenär lagt fram en betalningsplan vilken skulle löpa under mindre än två år. Hon skulle även göra en engångsbetalning. Både tingsrätt och hovrätt beviljade skuldsaneringen med en femårig betalningsplan. Efter överklagande av gäldenären avtog Högsta domstolen gäldenärens ansökan om skuldsanering. Högsta domstolen konstaterade att man inte kan fastslå en betalningsplan utan gäldenärens samtycke. Särskilda skäl att inte bestämma en femårig betalningsplan hade inte framkommit.

Det ska påpekas att SksanL har som utgångspunkt att det inte skall förekomma att en engångsbetalning sker i form av en kontantlikvid.⁴⁴

3.2 Skuldsaneringens tre steg

Skuldsanering består av tre steg: Första steget består av att gäldenären själv skall försöka komma överens med sina borgenärer. Ser man på förarbetena så har stor vikt lagts vid att gäldenären själv skall ha försökt att klara upp sina ekonomiska problem.⁴⁵ Hur förfarandet i det första steget skall gå till är inte lagreglerat, men man kan i lagtexten finna att gäldenären i det första steget skall kunna få råd och anvisningar av kommunen genom socialtjänsten eller på annat sätt (1 §). Lagen säger dock inget om att gäldenären måste ha vänt sig till något kommunalt organ för hjälp men kommunen har en skyldighet att hjälpa gäldenären om denne begär det.⁴⁶ Vad som emellertid krävs är att gäldenären på något sätt har gjort ett allvarligt menat försök att komma överens med sina borgenärer.⁴⁷ Detta är en förutsättning för att få ansökan prövad i steg två.

I förarbetet betonas genomgående att gäldenären har ett personligt ansvar att komma överens med sina borgenärer.⁴⁸ Till en början medförde detta en svårighet att avgöra huruvida det var fullgjort även i en situation där gäldenärens borgenärskontakter endast skett via kommunen som förmedlande länk. Högsta domstolen besvarade denna fråga jakande såväl i NJA 1996 s. 548 som i NJA 1997 s. 750.⁴⁹ Frågan har alltså avgjorts till gäldenärens förmån.

---

⁴³ Kommentaren, sid. 168.

⁴⁴ Kommentaren, sid. 168.

⁴⁵ Prop. 1993/94:123, sid. 81f.

⁴⁶ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid.10.

⁴⁷ Stangendahl, P, Skuldsanering, lagkommentar, Novum Grafiska AB, Göteborg 1994, sid. 15.

⁴⁸ Prop. 1993/94:123, sid. 73f.

⁴⁹ Se även NJA 1998 sid. 698.

Den rådgivande verksamhet som förekommer i det första steget fungerar även som en första gallring av de skuldsaneringsökande gäldenärerna. Det skall här göras klart för gäldenären om han kan komma i fråga för skuldsanering, d.v.s. han skall upplysas om de krav som ställs på honom.⁵⁰ Om det är så att gäldenärens försök att uppnå en frivillig överenskommelse med borgenärerna i det första steget misslyckas, kan han ansöka om skuldsanering hos KFM, vilket sker i det län där han är bosatt. Även detta förfarande som första steg är frivilligt. Man använder sig av KFM för att underlätta för gäldenären att nå en frivillig överenskommelse med borgenärerna.⁵¹

I ansökan till KFM skall gäldenären utförligt redogöra för sina och sin familjs ekonomiska förhållanden. KFM gör sedan en första bedömning om gäldenärens ansökan kan ligga till grund för en prövning i sak. Man har i förarbetena särskilt påpekat vikten av att KFM gör en gallring redan på detta stadiet.⁵²

Om KFM konstaterar att gäldenären uppfyller lagens krav för skuldsanering skall ett sådant skuldsaneringsförfarande inledas (13 §). Detta resulterar så småningom i att gäldenären tillsammans med KFM upprättar ett förslag om skuldsanering som sedan presenteras för borgenärerna (18 §). Alla borgenärer måste godkänna förslaget för att det skall kunna fastställas. Kronofogdemyndigheten kan inte lägga fram ett förslag på skuldsanering inför gäldenärens borgenärer utan gäldenärens godkännande vilket tas upp i NJA 1998:15. Enligt rättsfallet krävs gäldenärens aktiva medverkan. Således är det enligt rätten helt enkelt inte lämpligt att besluta om en skuldsanering på villkor som gäldenären inte godtar. Om gäldenären väljer att inte följa en mot hans eller hennes vilja fastställd betalningsplan, är den enda påföljden att skuldsaneringsbeslutet upphävs enligt Högsta domstolen. Om någon borgenär motsätter sig förslaget skall KFM översända ärendet till tingsrätten och det tredje steget tar vid (21 §).

I det tredje steget, vilket är det sista, är det inte längre tal om frivillig skuldsanering utan i stället om tvingande. Detta gestaltar sig på så vis att tingsrätten kan besluta om skuldsanering oberoende av hur borgenärerna finner förslaget. Det krävs även att rekvisit i de två första stegen måste vara uppfyllda för att tingsrätten skall bifalla en skuldsaneringsansökan.⁵³

Man måste vara medveten om att en överenskommelse som träffas mellan gäldenären och borgenärerna i annan ordning än lagen anger är att uppfatta som ett vanligt civilrättsligt avtal.⁵⁴

---

⁵⁰ Kommentaren, sid. 16.

⁵¹ Kommentaren, sid. 16.

⁵² Prop. 1993/94:123, sid. 149f.

⁵³ Kommentaren, sid. 18.

⁵⁴ Kommentaren, sid. 16.

3.2.1 Skäl till att borgenären inte går med på en frivillig skuldsanering genom kommunen⁵⁵

Det finns flera skäl till varför en borgenär inte går med på en frivillig skuldsanering genom kommunen utan kräver att ärendet skall behandlas av kronofogdemyndigheten eller av tingsrätt.⁵⁶

Skälen kan delas upp i formella samt informella skäl. De så kallade formella skälen är de officiella, t.ex. skäl som anges i skriftliga inlagor till kommunens konsumentvägledare, kronofogdemyndigheten och tingsrätten. De informella skälen är de som kommer fram t.ex. genom en intervju.⁵⁷

Bland de formella är följande argument vanliga: Borgenären anser att gäldenären inte är kvalificerat insolvent och att det inte är skäligt att ge gäldenären en skuldsanering när varken skälighetskriteriet eller insolvenskriteriet är uppfyllt. Många borgenärer menar att gäldenären har möjlighet att betala sina skulder inom överskådlig tid och att gäldenären har många år kvar att arbeta samt att alla ansträngningar inte gjorts som krävs för att få en uppgörelse med borgenärerna t.ex. har alla tillgångar inte redovisats.⁵⁸

Det finns även informella skäl: Man har inte någon större tillit till den utredning som ligger till grund för beslutet. Många borgenärer säger även att de har större tillit till kronofogdens arbete som uppfattas som mer objektivt vilket man menar att kommunens inte är. Ett annat skäl är rättvisa. Har gäldenären lånat pengar skall han eller hon betala tillbaka dem. Skälen varför det gick snett med återbetalningen spelar ingen större roll för borgenärerna. De vill endast ha tillbaka sina pengar. Ett tredje skäl är av ekonomisk art. Borgenärerna kan inte skriva av eller skriva ned skulder. Det skulle inte se bra ut mot myndigheter eller mot aktieägare när man driver en affärsmässig verksamhet.⁵⁹

---

⁵⁵ Frekvensen av frivilliga överenskommelser genom kommunen har man inte statistiskt kunna säkerställa, men i en undersökning som gjordes under 1999 av Riksdagens revisorer indikeras att kommunens roll på flera sätt är betydelsefull. Revisorerna har gjort en kommunenkät och enligt denna är närmare 90-95 % av de 3 196 ansökningar till kronofogdemyndigheterna som de fått under 1999 upprättade tillsammans med kommunerna. Samtidigt uppskattar de kommunala handläggarna att de under samma period medverkat till 3 315 frivilliga uppgörelser. Riksdagens revisorer, rapport 1999/2000:11, sid. 35f och 55.

⁵⁶ Konsumentverket, Skuldsanering i praktiken – En rapport från de fyra första månaderna med skuldsaneringslagen, rapport 1994/95:15, sid. 7f.

⁵⁷ Roxenhall, T, Några skäl varför borgenärer invänder mot frivillig skuldsanering, rapport 1996:13, Härnösand 1996, sid. 2.

⁵⁸ Roxenhall, T, sid. 38f.

⁵⁹ Roxenhall, T, sid. 42ff.

3.2.2 Omprövning av skuldsaneringsbeslutet

Ibland kan det trots skuldsaneringsbeslutets utformning vara nödvändigt att möjliggöra en omprövning av beslutet under vissa i lagen angivna förutsättningar. En omprövning handläggs alltid av domstol. Omprövning kan ske om det inträffar något under betalningsperioden som förändrar de förutsättningar som var av vikt för beslutet om skuldsanering.⁶⁰

Ser man på SksanL innehåller den två möjligheter till omprövning vid en beslutad skuldsanering. Den ena möjligheten är vid en begäran från borgenärerna som i vissa situationer kan få till stånd ett upphävande eller ändring av skuldsaneringen. Även gäldenären har möjlighet att få till stånd en ändring av såväl betalningsordning som det totala beloppet som skall betalas enligt skuldsaneringen.⁶¹

Det finns fem situationer när en borgenär kan få till stånd en omprövning av skuldsaneringsbeslutet (27 §). Av dessa fem har tre uppstått på grund av ”illojala förfaranden från gäldenärens sida.” Bland dessa finner man exempelvis att ”gäldenären har gjort sig skyldig till oredlighet mot borgenär eller lämnat oriktiga uppgifter i sin ansökan”. Som en fjärde situation finns den när gäldenären inte uppfyller sin betalningsplan. För att den fjärde omständigheten skall kunna användas måste det vara tal om ett längre betalningsdröjsmål eller att man har försummat vid ett flertal tillfällen att betala. Detta kan resultera i att skuldsaneringen upphävs. En femte omständighet som kan leda till att skuldsaneringen omprövas är om gäldenärens ekonomi väsentligt har förbättras. Den femte omständigheten är det enda fallet när en omprövning kan leda till ändring av beslutet. I de övriga upphäver man beslutet. Bland de omständigheter som kan leda till omprövning i stället för upphävanden är t.ex. att gäldenären fått en betydande inkomstförbättring eller vunnit en större summa på lotteri eller dylikt. Skall man få en omprövning måste man begära en sådan inom fem år från skuldsaneringen. I övriga fall finns det ingen tidsfrist.⁶²

När en skuldsanering upphävs blir situationen som den såg ut före skuldsaneringen. Gäldenären har fortfarande kvar sina skulder med undantag för eventuella avbetalningar.⁶³

En gäldenär kan begära att det totala beloppet som denne skall betala ändras⁶⁴ eller att betalningsplanen ändras. Detta kan ske om det efter

---

⁶⁰ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 19.

⁶¹ Kommentaren, sid. 23.

⁶² Kommentaren, sid. 23f.

⁶³ Kommentaren, sid. 24.

⁶⁴ Genom en ändring av SksanL 1998 kan storleken på skuldbeloppet som skall betalas och fördelningen till borgenärer omprövas av tingsrätten. Detta skedde genom prop. 1996/97:166. Ändringen tillkom efter det att revisorerna och Konsumentverket föreslagit en sådan revidering, Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 20.

skuldsaneringsbeslutet har skett omständigheter som man inte kunnat förutspå vid skuldsaneringen eller om det finns synnerliga skäl. Omständigheten som skall föreligga skall vara sådan att den på ett avgörande sätt påverkar gäldenärens möjlighet att betala sina skulder i framtiden efter den betalningsplan som finns fastslagen.⁶⁵

Konsumentverket har gjort en undersökning av antalet omprövningar mellan 1995 till början av 1999. Studien omfattar 181 omprövningar. Undersökningen består av de beslut som domstolarna sânt till Riksskatteverket, men det finns enligt Konsumentverket en viss osäkerhet om alla omprövningar finns med i materialet. Av samtliga 181 ansökningar om omprövning som domstolen behandlat kom 118 från gäldenärerna och 63 ansökningar från borgenärerna. Den vanligaste orsaken till gäldenärernas ansökan var att de ville få beloppet i avbetalningsplanen ändrat på grund av att de fått ökade boendekostnader eller fått mindre inkomster till följd av sjukdom, arbetslöshet eller sjukpensionering. De allra flesta av borgenärernas ansökningar önskade upphäva gäldenärens skuldsanering. Orsaken var i de flesta fall att gäldenären inte betalat enligt betalningsplanen. I några fall hade borgenären fått reda på att gäldenären förbättrat sin ekonomi. En stor majoritet av ansökningarna om omprövning, ca 80 %, bifölls av tingsrätten.⁶⁶

---

⁶⁵ Kommentaren, sid. 24.

⁶⁶ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 20.

4 Rekvisit för skuldsanering

4.1 Gäldenärskretsen

I skuldsaneringslagens 4 § första meningen stadgas att det endast är fysiska personer som kan beviljas skuldsanering. Bolag och andra juridiska personer får tillämpa sig av konkurs och företagsrekonstruktion. Vidare kan skuldsaneringen endast avse en enda person.⁶⁷

Då lagen trädde i kraft den 1 juli 1994 gällde att gäldenären inte fick vara näringsidkare, men genom en lagändring den 1 februari 1996 kom fysiska personer som är näringsidkare att under mycket snäva förutsättningar även omfattas av lagen (4a §).⁶⁸ De situationer då skuldsanering kan komma i fråga för näringsidkare är då den näringsverksamhet gäldenären driver endast är en bisyssla.⁶⁹ Före detta näringsidkare har omfattats av lagen sedan den trädde i kraft.

Med näringsidkare menar man den som driver verksamhet av ekonomisk karaktär och av sådan natur att den kan anses som yrkesmässig. Det ställs inga krav på hur stor verksamheten måste vara eller på att verksamheten måste bedrivas i vinstsyfte.⁷⁰

I de tre rättsfallen RH 1995:154, 1996:65 och 1996:95 har hovrätten diskuterat om den som sökt skuldsanering varit näringsidkare. Detta kan ha betydelse även efter ändringen av lagen genom 4a § SksanL. I vissa fall kan det fortfarande vara av vikt om gäldenären är att anse som näringsidkare. Skulle det vara så krävs att förutsättningarna i 4a § SksanL är uppfyllda för att gäldenären skall få till en skuldsanering.⁷¹

I RH 1995:154 var gäldenären frilansteknare. Frågan var om man skulle anse honom som arbetstagare eller som självständig uppdragstagare (alltså näringsidkare). I det avtal som fanns mellan parterna stod det ”uppdragsavtal”. Hovrätten menade att det var ett anställningsavtal vilket medförde att det inte fanns något som hindrade gäldenären från att få skuldsanering.

RH 1996:65 behandlar en gäldenär som var anställd i ett aktiebolag. I bolaget fanns det bara två aktiva personer. Dessa två var gäldenären och ytterligare en person. Gäldenären var styrelseledamot och även firmateknare för bolaget.

---

⁶⁷ Kommentaren, sid. 28.

⁶⁸ Prop. 1995/96:5, sid. 50.

⁶⁹ Prop. 1995/96:5, sid. 167.

⁷⁰ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 12.

⁷¹ Mellqvist, M, Praxis i skuldsaneringsärenden, SvJT 1998, sid. 135.

Aktierna i bolaget ägdes till 50 procent av gäldenärens före detta sambo samt till 50 procent av ägaren till den fastighet där verksamheten bedrevs. Hovrätten konstaterade att gäldenären inte skulle klassificeras som näringsidkare. Däremot konstaterade hovrätten vid en skälighetsprövning att gäldenären hade ett sådant stort inflytande över bolagets verksamhet att han inte kunde beviljas skuldsanering.

I RH 1996:95 utövade gäldenären inte själv näringsverksamhet utan den utövades av ett till honom närstående bolag. Den fråga rätten fick ställa sig var om även gäldenären skulle betraktas som näringsidkare. Hovrätten konstaterade att när en fysisk person är eller varit ensam aktieägare eller ägt aktiemajoriteten är han att betrakta som näringsidkare. Hovrätten avtog därför skuldsaneringsyrkandet.

Skuldsanering hindras om en person är bolagsman i ett rörelsedrivande handels- eller kommanditbolag. Det beror på att en bolagsman ansvarar för bolagets förpliktelser. Bolagsmannen betraktas alltså som näringsidkare.⁷²

4.1.1 Hemvist

För att en gäldenär ska få skuldsanering måste hemvisten vara i Sverige (4 § första meningen). Detta innebär att skuldsanering bör komma i fråga endast för den som har fast anknytning till Sverige. Den som för tillfället är i landet faller därför utanför den grupp av gäldenärer som kan få skuldsanering enligt SksanL. Det viktigaste kravet i paragrafen är att gäldenären skall vara stadigvarande bosatt här i riket.⁷³ När man talar om hemvist är det traditionella hemvistbegreppet man menar.⁷⁴ När departementet behandlade IU:s förslag till lag lade departementet till en regel om att den som är folkbokförd i Sverige skall anses ha hemvist här (4 § 2 st.).⁷⁵

Enligt 9 § SksanL är kronofogdemyndigheten i Stockholms län rätt forum för en ansökan om skuldsanering avseende en gäldenär som inte är bosatt i Sverige. Denna paragraf tillämpas exempelvis om en gäldenär har hemvist i riket på grund av att han är folkbokförd i Sverige.⁷⁶ I Mühlenbock-målet var en gäldenär folkbokförd på en adress i Sverige. Tingsrätten delade KFM:s uppfattning att gäldenären var felaktigt folkbokförd i Sverige och att han därför inte hade hemvist här. Hovrätten konstaterade endast att gäldenären var folkbokförd i Sverige vid tidpunkten för sin ansökan om skuldsanering och att han vid tiden för hovrättens

---

⁷² Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 13.

⁷³ Kommentaren, sid. 58.

⁷⁴ 10 kap 1§ RB.

⁷⁵ Kommentaren, sid. 58.

⁷⁶ Prop. 1993/94:123, sid. 209.

avgörande alltså var bokförd här. Han skulle därför enligt hovrätten anses ha sin hemvist i Sverige.⁷⁷

4.1.2 Näringsförbud och tidigare beviljad skuldsanering

För att få skuldsanering får gäldenären inte ha näringsförbud och inte tidigare ha blivit beviljad skuldsanering (5 §). Undantag kan dock göras om det föreligger synnerliga skäl att bevilja skuldsanering en andra gång. När man läser förarbetena hittar man situationer där man kan tänkas få skuldsanering en andra gång t.ex. i fall då någon i sin ungdom erhållit skuldsanering och det vid ett senare tillfälle, när vederbörande gäldenär befinner sig i en helt annan livssituation. Det kan t.ex. röra sig om sjukdom, förtidspension, arbetslöshet o.s.v.⁷⁸

Vad gäller näringsförbudet har det ingen betydelse hur lång tid näringsförbudet avser. Inget hinder föreligger för att bevilja en gäldenär skuldsanering som tidigare har varit ålagd näringsförbud.⁷⁹

En gäldenär kan hur många gånger han vill träffa frivilliga uppgörelser med sina borgenärer i steg 1. Här finns inga hinder alls i hur många frivilliga uppgörelser han får träffa.⁸⁰

4.1.3 Brottslighet

I förarbetena kan man även finna en diskussion om personer som gjort sig skyldiga till allvarigare brott, då särskilt brott av ekonomisk art, om dessa skall ha möjlighet att beviljas skuldsanering. Man säger där att skuldsanering inte bör beviljas den som åsamkat sig skulderna på brottslig väg.⁸¹

Då lagstiftaren menat att uttrycket ”ekonomisk brottslighet” inte är tillräckligt tydligt och då uttryck som t.ex. ”allvarlig brottslighet” skulle bli ännu otydligare har man i stället valt att helt utesluta undantag som dessa i lagtexten.⁸²

Det förhållande att en sökande gäldenär gjort sig skyldig till brott, kanske svår och omfattande brottslighet, bör emellertid vägas in i totalbedömningen. Allmänhetens förtroende för skuldsaneringsinstitutet skulle rubbas om den som dömts för t.ex. omfattande bedrägeri eller gäldenärsbrott skulle kunna erhålla skuldsanering. Å andra sidan kan det förekomma fall där gäldenären gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet som inte har någon ekonomisk anknytning, vilket

---

⁷⁷ Hittat detta fallet i Konsumentverkets rapport 1995/96:32, sid. 11. Hovrätten för nedre Norrland, 1996-01-09 SÖ 12, i Ö 656/95.

⁷⁸ SOU 1990:74, sid. 219.

⁷⁹ Stangendahl, P, sid. 26.

⁸⁰ Prop. 1994/93:123, sid. 91.

⁸¹ SOU 1990:74, sid. 218.

⁸² SOU 1990:74, sid. 218.

gör att det ovan nämnda synsättet inte kan tillämpas fullt ut. Det är därför lagstiftaren valt att inte ta in något absolut hinder i lagtexten. Det gör att möjligheterna att i tillämpningen bedöma efter dess särart ökar. Således kan man säga att ett brottsligt förflutet inte i sig är ett absolut hinder mot skuldsanering.⁸³

4.2 Kvalificerat insolvensrekvisit

Rekvisit nummer två som ställs upp i 4 § SksanL stadgar att man för att erhålla skuldsanering måste vara kvalificerat insolvent. Med kvalificerad insolvent menas att det krävs att gäldenären är på obestånd. Obeståndsbegreppet är detsamma som i KL:s 1 kap. 2 §. En betydande skillnad är dock att gäldenärens obestånd skall väntas bestå under en längre tid.

Gäldenären skall vara så skuldsatt att han inte kan antas ha förmåga att betala sina skulder inom en överskådlig tid (4 § 1 punkten). Enligt motiven måste prognosen innebära: "...att betalningsoförmågan kan antas vara – om än inte permanent – så bestående i ett längre tidsperspektiv. I princip skall det inte vara möjligt att se att betalningsoförmågan någonsin upphör".⁸⁴ Någon specificering av hur många år ett "längre tidsperspektiv" skall anses innebära finns inte i propositionen som därmed anslutit sig till IU:s förslag på "fem- tio år".⁸⁵ På denna punkten skiljer sig alltså SksanL från både KL och AckL (upphörde att gälla 1 september 1996) vilka endast kräver att gäldenären är på obestånd. Det är upp till gäldenären själv att lägga fram en utredning om hur pass bestående hans betalningsoförmåga är.⁸⁶ Det krävs alltså att gäldenären lagt fram en fullständig utredning angående sitt obestånd, men när det gäller den kvalificerade insolvensen har bevisbördan lättats något. Här krävs endast från lagstiftaren att gäldenären skall visa att denne "kan antas" ha oförmåga att betala sina skulder inom överskådlig tid.⁸⁷

Man kan hos insolvensutredningen hitta ett antal typfall där inslaget av varaktighet i betalningsoförmågan framträder klart, t.ex. när gäldenären blivit långvarigt sjuk eller handikappad eller till och med förtidspensionerad eller när han vid hög ålder blivit tvungen att upphöra med näringsverksamhet på grund av vikande konjunkturer. I många sådana fall bör det utan alltför ingående utredning stå klart, att gäldenärens oförmåga att betala i stort sett är permanent.⁸⁸

Vad tar då domstolen med i bedömningen då den skall avgöra om gäldenären kan anses vara kvalificerat insolvent? Man kan säga att domstolen i detta skede ska ställa en prognos. Domstolen ska fråga sig om det är tänkbart att gäldenären, då

---

⁸³ Stangendahl, P, sid. 26f.

⁸⁴ Prop. 1993/94:123, sid. 197.

⁸⁵ SOU 1990:74, sid. 275.

⁸⁶ Prop. 1993/94:123, sid. 213; SOU 1990:74, sid. 226.

⁸⁷ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 22.

⁸⁸ SOU 1990:74, sid. 275.

han utnyttjat alla sina tänkbare resurser så som t.ex. en ny kredit, egen förvärvsförmåga o.s.v., även framöver kommer att förbli oförmögen att betala sina skulder. Hur lång tid framåt som prognosen skall sträcka sig är beroende av omständigheterna i det enskilda fallet och bör inte förväxlas med den tidsrymd, fem år som anges i 8 § 4 st. Denna paragraf anger endast för hur lång tid en avbetalningsplan skall sträcka sig.⁸⁹

Man har i Sverige till skillnad från våra grannländer tagit avstånd från tanken att låta det kvalificerade insolvensrekvisitet styras av en viss storlek på gäldenärens skuldbörda. Dåvarande justitieministern har uttryckt sig på följande sätt: ”det som är en orimligt stor skuldbörda för den ena är inte en anmärkningsvärt stor skuld för den andre. Varje fall måste, utifrån de rekvisit som anges i lagen, bedömas individuellt. Det kvalificerade insolvensrekvisitet torde dock normalt innebära att en nettoskuldbörda som inte uppgår till mer än ett par hundra tusen kronor för en person med fast och regelbunden arbetsinkomst är för liten för att en skuldsanering skall kunna komma i fråga”.⁹⁰

Det bör uppmärksammas att det är nettoskuldbördan som skall ses på d.v.s. den återstående skuldbördan efter det att gäldenären har realiserat den egendom som denne och dennes familj inte är i nödvändigt behov av.⁹¹ I propositionen till SksanL diskuterar man om andra makens förmögenhet påverkar skuldsanering. I propositionen konstateras att om man medvetet planerat en skevhet vad gäller de ekonomiska förutsättningarna makar emellan är skuldsanering uteslutet. Saknas sådan planering bör ändå inte skuldsanering beviljas.⁹²

I RH 1996:102 konstaterade rätten att det bland annat vore oskäligt att ge gäldenären skuldsanering när fruns ekonomiska situation var så god som den var. Frun hade tillgångar till betydande värde.

I RH 1996:142 ägde gäldenärens sambo tre fastigheter till ett taxeringsvärde av 126 000 kronor och belånade för 178 500 kronor. Kronofogdemyndigheten och tingsrätten beviljade inte sökande skuldsanering. Hovrätten resonerade kring makarnas ekonomi och skälighetsbedömning. Hovrätten frångick förarbetenas relativt hårda begränsning vad gäller skuldsanering i förevarande fall. Hovrätten beaktade att fastigheten var belånad samt utgick från att gäldenären inte varit med och finansierat fastighetsköpen. Skuldsaneringen beviljades.

Lagen reglerar inte storleken på skulden (beloppsgräns). Detta har man undvikit för att man anser att en sådan reglering skulle kunna få oärliga gäldenärer att ”spä

---

⁸⁹ Kommentaren, sid. 60ff.

⁹⁰ Prop. 1993/94:123, sid. 93.

⁹¹ Prop. 1993/94:123, sid. 93.

⁹² Prop. 1993/94:123, sid. 97.

på” befintliga skulder för att kunna komma över beloppsgränsen. Det kan även leda till att gäldenärer väljer att inte ta erbjudet arbete.⁹³

I ett antal rättsfall har domstolarna diskuterat storleken på skulderna och om dessa skulle kunna resultera i skuldsanering. I RH 1995:153 vägrades en 45-årig kvinna med tre barn skuldsanering då hennes nettoskuldbörda endast uppgick till 142 383 kr. Kvinnan hade en månadsinkomst om 13 050 kr. Hovrätten motiverade sitt domslut genom att konstatera att gäldenären ansågs ha flera yrkesverksamma år framför sig och att någon eller några av hennes barn snart skulle flytta hemifrån, vilket skulle minska hennes försörjningsbörda. Hovrätten fäste även vikt vid att hennes skuldbörda uppgick till ”endast” 142 000 kr.

Även i RH 1996:57 blev det avslag. Gäldenären hade här en månadsinkomst om 13 849 kr och skulderna uppgick till 273 000 kr. Hovrätten såg på relationen mellan skuld och inkomst. Hovrätten konstaterade i jämförelsen att gäldenären inte var kvalificerat insolvent.

I RH 1996:15 hade gäldenären ett fast arbete och en grundlön på ca. 21 000 kronor per månad. Gäldenären hade försörjningsplikt mot tre barn. Av barnen var två så gamla att gäldenärens försörjningsplikt skulle minska inom snar framtid. Gäldenären hade kort tid innan han ansökte om skuldsanering flyttat från en lägenhet med en hyra på ca 5 000 kronor till en lägenhet med en hyra på ca 10 000 kronor. Hovrätten ifrågasatte om gäldenären verkligen var kvalificerat insolvent med hänsyn till att den framtida försörjningsbördan kunde förväntas bli mindre och till att han valt ett så dyrt boende.

Det finns även fall då rätten har beviljat skuldsanering trots att nettoskuldbördan varit låg. Det har då skett i Högsta domstolen vilken mer sett till personen ifråga. Fallet NJA 1996 s. 548 rörde en 49-årig sjukpensionär med en nettoskuldbörda om endast 174 971 kr. HD beviljade skuldsanering med motiveringen att hennes inkomst som sjukpensionär var begränsad, samt att hon saknade tillgångar. Man tog även hänsyn till hennes personliga och ekonomiska förhållanden i övrigt (f.d. alkoholmissbrukare som nu var på rehabilitering).

I NJA 1997 s. 229 framstod gäldenärens skuld om 108 000 kr som liten. Gäldenären saknade försörjningsbörda och erhöll en fast månadsinkomst om 10 000 kr före skatt. Om detta varit de enda omständigheterna i fallet hade gäldenären troligen inte erhållit skuldsanering. Så var emellertid inte fallet. Det framgick av ett läkarintyg att gäldenärens arbetsförmåga var varaktigt nedsatt p.g.a. sjukdom. Detta gjorde att HD ansåg att gäldenären inte skulle kunna betala sina skulder inom en överskådlig tid. Skuldsanering beviljades.

---

⁹³ SOU 1990:74, sid. 220.

Ytterligare ett exempel från Högsta domstolens avgöranden är fallet NJA 1997 s. 750. I fallet gjordes ansökan om skuldsanering av två makar. Deras skulder var 662 071 respektive 384 799 kr. Högsta domstolen bedömde att kvalificerad insolvens kunde konstateras. HD konstaterade att makarnas nettolöner inte översteg vad som motsvarade förbehållsbeloppet enligt 7 kap. 4 och 5 §§ UB. HD tog hänsyn till detta och att de saknade personliga tillgångar vilket gjorde att skuldbördan var betydande. De hade även tre barn (11, 14 och 15 år gamla) vilka de hade försörjningsbörda mot under många år framåt. Makarna hade inte under flera år kunnat betala av sina skulder utan de ansågs komma att öka med tiden och det fanns inte heller någon möjlighet för dem att betala av skulderna i framtiden.

Även NJA 1997 s. 364 gäller två makar vilka solidariskt bar betalningsansvar för skulden. Högsta domstolen gjorde bedömningen av den kvalificerade insolvensen att den måste göras separat för vardera maken. De gemensamma skulderna ska fullt ut belasta vardera maken.

4.2.1 Osäkerhet angående kvalificerad insolvens

Det faktum att det kvalificerade insolvensrekvisitet måste vara uppfyllt innan skuldsanering kan komma i fråga, innebär att en skuldsanering inte kan beviljas då det inte är möjligt, eller väldigt svårt, att ställa en säker prognos för hur länge gäldenärens insolvens kan tänkas bestå.⁹⁴

Ser man på SksanL sägs här inget om att gäldenärens ålder är av betydelse vid bedömningen av om skuldsanering ska beviljas eller ej. Trots detta har KFM och domstolarna i ett flertal fall ansett denna omständighet ha viss betydelse, speciellt om gäldenären är ung. I vissa fall har åldern vägts in vid bedömningen av den kvalificerade insolvensen och ibland har åldern fått påverka det allmänna skälighetsrekvisitet.⁹⁵

I ett antal fall har det spelat in att gäldenären studerar och att det därför ansetts vara svårare att ställa upp en prognos angående gäldenärens framtida inkomster vilket även påverkar möjligheterna att i en framtid komma ur sin obeståndssituation.⁹⁶

I förarbetena till SksanL anges ett typfall där det kan vara svårt att göra en någorlunda säker prognos. Detta typfall gäller en gäldenär som drabbats av en konjunkturbetingad arbetslöshet.⁹⁷ Uttalandet har ofta använts som skäl för att inte medge skuldsanering. Konjunkturbetingad arbetslöshet betyder i de flesta fall tillfällig arbetslöshet, alltså upp till några år. I ett antal fall har gäldenären dock

---

⁹⁴ Prop. 1993/94:123, sid. 92f.

⁹⁵ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 27.

⁹⁶ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 36.

⁹⁷ Prop. 1993/94:123, sid. 92f.

varit arbetslös i flera år men har trots detta vägrats skuldsanering med hänvisning till att det är förenat med stora problem att göra en prognos på grund av just arbetslösheten.⁹⁸

Ovanstående resonemang kan man på ett tydligt sätt se i följande tre hovrättsfall där gäldenärerna nekats skuldsanering just på grund av att domstolen inte kunnat få fram en någorlunda säker prognos.

I RH 1996:72 rörde det sig om en arbetslös 35-årig gäldenär. Hans skulder var 255 670 kronor. Hovrätten menade att gäldenären sannolikt bör ha många yrkesverksamma år framför sig då han endast var 35 år gammal. Gäldenären hade även planer på att börja studera. Vidare hade inget framkommit som borde förhindra gäldenären från att i framtiden få en anställning. Detta faktum, plus skuldens storlek, gjorde att hovrätten menade att en säker prognos inte kunde fastställas varför gäldenärens ansökan avslogs.

I RH 1996:123 rörde det sig om en 32-årig ensamstående mor med fyra barn. Hon var utbildad undersköterska men var nu arbetslös. Gäldenärens skuld var 394 000 kronor varav 127 500 kronor var en skuld som hon var solidariskt ansvarig för tillsammans med sin före detta man. Hovrätten konstaterade i fallet att det var för tidigt att göra en säker prognos om hennes framtida betalningsförmåga. Detta resulterade i att hovrätten avsåg hennes ansökan.

I RH 1996:129 vägrades en ensamstående 37-årig kvinna skuldsanering. Hon hade ett minderårigt barn och en inkomst på ca 11 000 kr per månad. Kvinnans skulder uppgick till drygt 300 000 kr. I domen uttalade sig hovrätten att den sammanlagda skuldbördan inte var påtagligt hög och inte nämnvärt avvek från ”den nedersta gräns” som i allmänhet ansetts bära gälla för att skuldsanering överhuvudtaget skall kunna komma i fråga. Hovrätten tog även hänsyn till gäldenärens ålder samt att gäldenären för närvarande jobbade deltid som florist. Gäldenären hade tidigare arbetat som servitris under flera år och hade då betydligt högre lön. Hon hade gått husmorsskola och var dessutom utbildad florist. Hovrätten konstaterade därför att det inte fanns något som skulle hindra gäldenären från att få en ökad inkomst. Hovrätten avsåg därför skuldsaneringen när den inte kunde göra en säker prognos.

Då en gäldenär endast arbetar deltid trots att denne inte har nedsatt arbetsförmåga bör prognosen bygga på en inkomst motsvarande heltidsarbete. Enda undantaget är om det finns medicinska eller tungt vägande sociala skäl som lägger hinder i vägen. Då bör man bygga prognosen på en lägre inkomst. Ett liknande fall är om en högutbildad gäldenär frivilligt valt ett arbete som inte motsvarar den utbildning denne skaffat sig. Även i detta fall ska prognosen bygga på den inkomst som en anställning i nivå med utbildningen kan ge.⁹⁹

---

⁹⁸ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 31.

⁹⁹ Kommentaren, sid. 68.

Normalt bör sannolikt de flesta av gäldenärens skulder vara förfallna till betalning när ansökan om skuldsanering görs. När man talar om kvalificerad insolvens är det tveksamt om detta rekvisit är uppfyllt om borgenären ger gäldenären anstånd med betalningen oavsett hur stor skuldbördan är och oavsett hur många år det skulle ta gäldenären att betala.¹⁰⁰

När en gäldenärs ekonomiska förhållanden är särskilt komplicerade eller omfattande eller om det kan bli aktuellt att återvinna viss egendom som gått ifrån gäldenären skall skuldproblemen i första hand lösas genom en konkurs. Tittar man på SksanL saknas nämligen möjligheter som då kan bli nödvändiga såsom konkursförvaltares utredningsresurser eller möjlighet till återvinning.¹⁰¹

---

¹⁰⁰ Prop.1993/94:123, sid. 104.

¹⁰¹ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 24.

5 Allmän skälighetsbedömning

I skuldsaneringslagens 4 § stadgas som tredje och sista rekvisit att det skall vara skäligt med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden att skuldsanering beviljas. Detta är ett s.k. positivt skälighetskriterium. Vid den allmänna skälighetsbedömningen skall fem punkter särskilt beaktas (4 § 3 st.). Dessa är:

1. Skuldernas ålder.
2. Omständigheterna vid skuldernas tillkomst.
3. Gäldenärens ansträngningar för att fullgöra sina förpliktelser.
4. Gäldenärens ansträngningar att på egen hand nå en uppgörelse med borgenärerna.
5. Det sätt på vilket gäldenären har medverkat under handläggningen av ärendet.

Många gånger är det mycket svårt att tala om vad som påverkat utgången, eftersom totalbedömningen ofta kan liknas vid ”två vågskålar, där olika omständigheter läggs i olika vågskålar beroende om de talar för eller emot att skuldsanering skall beviljas.” Det krävs att både det kvalificerade insolvenskriteriet och skälighetsbedömningen är uppfyllda. Vanligtvis går det att särskilja bedömningen av dessa båda krav från varandra, men de har trots detta ett nära samband. Tanken är att man, efter att först ha konstaterat att det kvalificerade insolvensrekvisitet är uppfyllt, ska undersöka om det är skäligt att bevilja gäldenären skuldsanering.¹⁰² Att man kallar det för allmän skälighetsbedömning innebär att de rättstillämpande myndigheterna skall beakta alla omständigheter som bedöms vara relevanta.¹⁰³

5.1 Skuldernas ålder

Det finns två frågor som är av stort intresse när man skall avgöra om skuldernas ålder har någon betydelse. Den ena frågan gäller hur lång tid som måste ha passerat sedan gäldenären kom i skuldsituationen, det vill säga när han t.ex. lånade pengarna, blev skyldig att betala skatten eller skadeståndet blev bestämt etc. Den andra frågan handlar om hur många år som har passerat från det att problemen med överskuldssättningen först visades.¹⁰⁴

Ju äldre skulderna är, desto mer kan de tynga gäldenärens ekonomi och desto mer uppenbart blir det att gäldenären inte kan betala skulden. I förarbetena sägs att skuldsanering som regel bör vara utesluten om merparten av skulderna inte är äldre än tre/fyra år. Samtidigt sägs att det normalt måste ha förflutit ett antal år

---

¹⁰² Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 39.

¹⁰³ Prop. 1993/94:123, sid. 197.

¹⁰⁴ Konsumentverket, rapport 1995/96: 32, sid. 43.

från det att problemen med ”överskuldssättning” först visade sig, för att skuldsanering skall kunna beviljas.¹⁰⁵

Kravet från lagstiftaren att skulderna inte nyligen får ha uppkommit anses nödvändigt. Det skulle annars kunna uppfattas stötande om en gäldenär strax efter att han fått lån skulle kunna få skulderna avskrivna genom en skuldsanering.¹⁰⁶

I rättsfallet NJA 1997 s. 341 angav HD i sina domskäl att det faktum att överskuldssättningen varat i tre år torde räcka för skälighetsprövningen i det förevarande fallet. Fallet gäller en gäldenär som 1987 köpte en bostadsfastighet. Fastigheten kostade ca 1,4 miljoner kronor. Under året 1992 började gäldenären få betalningssvårigheter och gjorde flera försök att sälja fastigheten. Först under 1993 kunde fastigheten säljas men då med en klar förlust. Gäldenären fick endast ut 700 000 kronor.

5.2 Omständigheter vid skuldernas tillkomst

Omständigheter vid skuldernas tillkomst är något som har stor betydelse vid en skälighetsbedömning. Här kommer många frågor in som t.ex. hur man betraktar en kvarstående skuld som gäldenären har i en tidigare bedriven näringsverksamhet. Här diskuterar man även frågan hur man skall behandla en skadeståndsskuld som gäldenären erhållit genom brott.¹⁰⁷

Ser man på motiven till lagstiftningen måste man ta hänsyn till omständigheterna vid skuldens tillkomst. Man får fråga sig varför och hur en skuld uppkommit. Kan det t.ex. vara så att en gäldenär skuldsatt sig i betydande omfattning strax före han ansökte om skuldsanering?¹⁰⁸

Det kan ibland finnas anledning till att inte se lika negativt på skuldsättning som härrör från t.ex. skadestånd som är gammal jämfört med om den är färsk.¹⁰⁹ I de flesta fall torde alltså en skuld som uppkommit på ett, ur SksanL:s perspektiv klandervärt sätt, inte utgöra något hinder för skuldsanering i all framtid.¹¹⁰

5.2.1 Brott och skadestånd

I förarbetena till SksanL anses ett brottsligt förflutet inte absolut hindra en skuldsanering, men om det är ekonomisk brottslighet så talar det mot.¹¹¹ Vidare

---

¹⁰⁵ Prop. 1993/94:123, sid. 98f.

¹⁰⁶ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 43.

¹⁰⁷ Kommentaren, sid. 77.

¹⁰⁸ Kommentaren, sid. 78.

¹⁰⁹ Prop. 1993/94:123, sid. 102.

¹¹⁰ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 48.

¹¹¹ Prop. 1993/94:123, sid. 89f.

kan man läsa i förarbetet att skadeståndsfordringar som grundar sig på brott normalt skall förhindra skuldsanering. Detsamma skall gälla fordringar på utomobligatoriskt skadestånd utan samband med brott.¹¹²

I RH 1995:31 hade en gäldenär fått en skuld på 340 000 kronor. Skulden hade han fått genom omfattande bedrägeribrottslighet. Gäldenären hade i brottsmålet särbehandlats på grund av att han led av en allvarlig psykisk störning när han begick brotten och detta påverkade påföljden. Hovrätten såg inte detta som ett hinder för skuldsanering. I domen lyfte hovrätten speciellt fram gäldenärens behov av ekonomisk rehabilitering.

I RH 1996:7 hade gäldenären ålagts betalningsansvar för obetalda skatter och arbetsgivaravgifter som han ålagts att betala enligt 77a § uppbördslagen. Då var han företrädare för bolaget och hade av grov oaktsamhet underlåtit att betala in dem. Skulden omfattade 331 314 kronor vilket var nära hälften av hans skulder. Hovrätten konstaterade att detta hindrade skuldsanering då det vara att likställa med skadeståndsskyldighet som uppkommit i utomkontraktsförhållande.

I RH 1996:33 hade gäldenären en skuld på 225 000 kronor. En del av skulden bestod av skadestånd för brott (vårdslöshet i trafik och rattfylleri). Skulden på grund av brott, avsåg 60 procent av hela skulden. Skulden hade uppstått sju år tidigare under en period då gäldenären var alkoholmissbrukare. Gäldenären hade nu kommit till rätta med sitt missbruk. Hovrätten skrev att gäldenären nu var i behov av ekonomisk rehabilitering och att skadeståndsfordringen inte utgjorde hinder mot skuldsanering.

I RH 1996:49 hade gäldenären för åtta år sedan dömts för brott och hade ett skadeståndsansvar på 136 000 kronor. Skadeståndsansvaret var ca. hälften av hela gäldenärens totala skuldbörda. Brotten hade begåtts under inflytande av psykisk sjukdom. Ser man på hovrättens domskäl talas det här om att gäldenären gjort avbetalningar på skadeståndsskulden samt att skulden var förhållandevis gammal och att gäldenärens personliga förhållanden var sådana att det förelåg ett behov av skuldsanering. Hovrätten ansåg alltså att det inte fanns något hinder för skuldsanering.

I RH 1997:27 hade gäldenären en skuld på 83 000 kronor till staten. Av denna skuld var 60 000 kronor felparkeringsavgifter. Gäldenärens nettoskuld var 740 000 kronor. Hovrätten menade att det stora antalet felparkeringsavgifter gjorde det oskäligt att bevilja skuldsanering.

Ser man på dessa fall kan man dra en försiktig slutsats. Om det finns skulder som uppstått på grund av brott och som uppstått långt tillbaka i tiden när gäldenären varit missbrukare eller varit sjuk så utgör det inget hinder för skuldsanering, om

---

¹¹² Prop. 1993/94:123, sid. 101f.

gäldenären har ett stort behov av ekonomisk rehabilitering. Från fallen kan man även utläsa att förekomsten av äldre brott eller skadestånd inte behöver hindra skuldsanering när totalbedömningen av skäligheten talar för att skuldsanering bör beviljas. Ur det sista fallet går det att utläsa att man inte får skuldsätta sig på ett uppenbart nonchalant sätt (omfattande parkeringsavgifter) om man vill komma i fråga om skuldsanering.¹¹³

5.2.2 Lättsinnighet och spekulativa skulder

Om en skuld uppkommit p.g.a. lyxkonsumtion är det något som talar emot skuldsanering.¹¹⁴ Det tas upp i RH 1995:132. Gäldenären ansökte om skuldsanering. Vid ansökan konstaterade kronofogdemyndigheten att övervägande delen av skulderna hade uppstått på grund av lyxkonsumtion, som flera utlandsresor per år med familjen, dyra möbler, kläder etc. till ett belopp som vida överskridit familjens ekonomiska resurser. Det framgick även, enligt kronofogdemyndigheten, att gäldenären fått en större lotterivinst och vid detta tillfället ej utnyttjat möjligheten att sanera sin ekonomi utan i stället fortsatt att konsumera. Tingsrätten konstaterade vid en totalbedömning av samtliga omständigheter att det inte var förenligt med den allmänna betalningsmoralen som måste upprätthållas för att inleda skuldsanering. Hovrätten fastslog tingsrättens dom.

När gäldenären ägnat sig åt verksamhet av huvudsakligen spekulativ karaktär och med ett högt risktagande har det ansetts tala emot skuldsanering. Det kan naturligtvis finnas problem att avgöra var gränsen går mellan spekulering och felbedömningar.¹¹⁵

I ett antal fall har det ansetts oförsiktigt att ha så små marginaler i sin ekonomi att normala förändringar av samhällsekonomin gör det omöjligt att göra rätt för sig. Att köpa en fastighet och ha en så begränsad boendekalkyl att även mindre förändringar av ekonomin leder till svårigheter är till nackdel för gäldenären vid skuldsanering.¹¹⁶ I NJA 1997 s. 341 vilket jag tidigare nämnt, kom Högsta domstolen in på frågan om skuldsaneringen var skälig med hänsyn till omständigheterna vid skuldens tillkomst. Fallet gällde köp av en fastighet för 1,4 miljoner kronor som köptes 1987. Redan efter färdigställandet hade fastighetens marknadsvärde klart understigit köpeskillingen. Gäldenären började få betalningssvårigheter 1992 och fastigheten såldes 1993 för 700 000 kronor. Högsta domstolen skrev i domen att SksanL inte är avsedd att ge t.ex. den som gjort ett ofördelaktigt köp på kredit, tillfälle att omedelbart komma ifrån de privatekonomiska konsekvenserna.

---

¹¹³ Mellqvist, M, SvJT 1998, sid. 143f.

¹¹⁴ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 55.

¹¹⁵ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 57.

¹¹⁶ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 57.

RH 1999:20 behandlar en före detta näringsidkare som hade skulder på ca 1 miljon kronor till en bank efter konkurs. Några år senare ökade skulden genom att gäldenären tog upp ett nytt lån på 800 000 kronor för inköp och reparation av en fastighet, vilken sedan såldes med en restskuld på ca. 600 000 kronor. Ser man på hovrättens motivering konstaterar den att gäldenären visat prov på ett högt risktagande redan ett par år efter det att han ådragit sig skulderna på 1 miljon kronor samt att gäldenären inte betalat något till banken under mellantiden. Av dessa skäl fann hovrätten att det var oskäligt att bevilja skuldsanering.

Ett skuldsaneringsförfarande skall inte användas för att jämka t.ex. oskäliga avtalsvillkor eller liknande. KFM/domstolen bör alltså inte, då de tittar på omständigheterna vid skuldens tillkomst, söka värdera betydelsen av hur pass noggrann kreditprövning kreditgivaren har gjort.¹¹⁷

I NJA 1997 s. 750 behandlas misslyckade värdepappersaffärer vilket även RH 1996: 102 gör och i RH 1997:15 tas oförsiktiga borgensåtaganden upp. I dessa situationer bör det inte bli tal om skuldsanering. I RH 1996:102 hade gäldenären en skuldbörda på 3,5 miljoner kronor som uppstått på grund av misslyckade värdepappersaffärer. Hovrätten lade vikt vid omständigheterna vid skuldens tillkomst. Gäldenären hade här investerat i optioner. Hovrätten konstaterade att det inte finns något absolut förbud mot att använda skuldsaneringsinstitutet även vid denna typ av skuldsättning, men hovrätten konstaterar vidare att gäldenären i detta fall tagit en väsentlig risk i sina affärer. Hovrätten hade tittat på den omfattande förlusten, samt på fruns goda ekonomi. Skuldsanering beviljades inte.

I RH 1997:15 hade en gäldenär ansökt om skuldsanering för skulder som uppkommit genom ett borgensåtagande. Gäldenären hade själv lånat pengar för utbildning inom scientologikyrkan samtidigt som han hade skrivit på ett borgensåtagande för andra som skulle gå samma utbildning. Vid tillfället för borgensåtagandet hade gäldenären förmåga att betala sina egna skulder men däremot inte de skulder han borgade för. Tingsrätten ansåg att det inte var skäligt att bevilja skuldsanering eftersom gäldenären inte hade förmåga eller avsikt att göra rätt för sig vid borgensåtagandet. Skuldsanering beviljades inte och hovrätten fastställde tingsrättens beslut.

5.2.3 Näringsverksamhet

I förarbetena ägnas en hel del åt frågan i vad mån en f.d. näringsidkare bör få skuldsanering för skulder som uppstått från dennes tidigare verksamhet. Läser man förarbetena kan man konstatera att förekomsten av näringskulder talar för

---

¹¹⁷ Kommentaren, sid. 77.

att skuldsanering bör beviljas. Det gäller de fall där tidigare näringsverksamhet varit seriös.¹¹⁸

I NJA 1996 s. 324 beviljades en 29-årig man skuldsanering. Han hade en betydande nettoskuldbörda som uppstått genom fem års bedriven näringsverksamhet. Gälldenären hade nu fast anställning och ingen försörjningsbörda. Hovrätten konstaterade att gälldenären inte inom överskådlig tid skulle kunna betala skulden. Gälldenären var alltså kvalificerat insolvent. Gälldenärens skulder var 5-7 år gamla från tidigare bedriven näringsverksamhet. Detta förhållande skall enligt domen beaktas positivt vid en skälighetsbedömning. Verksamheten hade även bedrivits seriöst.

I NJA 1998 s. 259 vägrades en f.d. näringsidkare skuldsanering för sin tidigare verksamhet, då vissa av skulderna kunde hänföras till underlåtenhet att till staten betala arbetsgivaravgifter och för de anställda innehållen A-skatt. Pengarna har i stället använts för att hålla verksamheten flytande. Gälldenären dömdes även för brott mot uppbördslagen då han inte betalat skatterna. Hovrätten konstaterade att gälldenären använt skattemedel som riskkapital i bolagen.

I RH 1994:109 har den största skulden uppkommit i en näringsverksamhet vilken har bedrivits av gälldenären och dennes sambo. I samband med näringsverksamheten hade brott förekommit. Den brottsliga aktiviteten hade utförts av gälldenärens sambo, och gälldenären var inte misstänkt för något brott. Hovrätten konstaterade att det fanns anledning att tro på gälldenärens uppgifter att hon i den tidigare verksamheten ekonomiskt utnyttjats av sin sambo och den ansåg därför att det inte fanns hinder för skuldsanering.

5.3 De ansträngningar gälldenären gjort för att fullgöra sina förpliktelser

Vid en skälighetsbedömning skall även beaktas om gälldenären har försökt att betala så mycket som möjligt av skulderna.¹¹⁹ Har gälldenären inte betalat så mycket som möjligt kan det medföra att denne nekas skuldsanering, trots att övriga rekvisit är uppfyllda. Å andra sidan, om gälldenären har hållit sig tillgänglig och öppet redovisat sina tillgångar och inkomster, kan det medföra att man ser mer positivt på ansökan om skuldsanering.¹²⁰

I RH 1996:34 hade en arbetslös gälldenär under längre tid (sammanlagt 16 månader) varit i Portugal. Kronofogdemyndigheten avslög därför ansökan då den

---

¹¹⁸ Prop. 1993/94:123, sid. 89.

¹¹⁹ Prop. 1993/94:123, sid. 303, Konsumentverket, Utvärdering av skuldsaneringslagen, delrapport Organisatorisk del, rapport 1995/96:28, sid. 30.

¹²⁰ Prop. 1993/94:123, sid. 98.

menade att gäldenären inte tillräckligt aktivt sökt arbete och därmed inte fullgjort sina förpliktelser. Tingsrätten konstaterade detsamma. Hovrätten framhöll att gäldenären, för att uppfylla kravet att aktivt reda ut sina ekonomiska problem, ska söka arbete och stå till arbetsmarknadens förfogande. Hovrätten menade att man kunde ställa olika krav på olika gäldenärer. Det framgår också av det faktum att varje ansökan ska prövas individuellt. Hovrätten ansåg att högre krav kan ställas på en yngre person med en attraktiv utbildning. Eftersom gäldenären i detta fall var 51 år och saknade aktuell yrkesutbildning var hennes möjligheter att få ett fast arbete och en regelbunden inkomst begränsade. Hovrätten menade att enbart den omständigheten att hon bodde i Portugal inte räckte för att utesluta henne från skuldsanering. Målet återförvisades till kronofogdemyndigheten för förnyad handläggning.

I RH 1996:46 hade gäldenären trots att han haft betalningsmöjlighet under ett antal år inte betalat något till sina borgenärer. Gäldenären hade även i förslag till uppgörelse med sina borgenärer endast lämnat uppgifter om sin grundlön och alltså utelämnat sina extrainkomster. Gäldenären blev inte beviljad skuldsanering.

5.3.1 Orimligt att få skuldsanering

Det är t.ex. inte rimligt att den som vill komma ifråga för skuldsanering behåller dyrare bostad, sommarstuga, bil, båt eller liknande.¹²¹ Ralf Larsson¹²² ser fyra typer av tillgångar som vållar problem för den som vill ha skuldsanering. Dessa är fastighet, bostadsrätt, personbil och även i vissa fall pensionsförsäkring. Det är beneficiereglerna som skall tillämpas.¹²³

5.3.1.1 Bostad

Det finns ett antal fall som tagits upp till prövning då det gäller bostad. Ett av dem är RH 1996:15 vilket tidigare tagits upp. Det gällde en gäldenär som flyttade från en hyra på 5 000 kronor till en hyra på 10 000 kronor. Hovrätten ansåg på grund av detta att det inte var skäligt att bevilja skuldsanering.

Ser man vidare på bostadskostnad och bostäder finns ytterligare två fall av intresse, RH 1996:36 samt RH 1996:63¹²⁴. I RH 1996:63 bodde gäldenären och hans fru i en bostadsrätt värd 280 000 kronor och hade skulder på ca 600 000 kronor. Långgivaren hade panträtt i bostadsrätten. Hovrätten konstaterade att huvudregeln när man gör en skuldsanering är att t.ex. en bostadsrätt skall säljas innan man kan börja med en skuldsanering. För att man skall kunna behålla

---

¹²¹ Prop. 1993/94:123, sid. 93, Konsumentverket, rapport 1995/96:34, sid. 20.

¹²² Ralf G Larsson är rådman och har skrivit texten i Konsumentverkets rapport 1995/96:32. Ralf G Larsson var 1990 biträdande sekreterare i insolvensutredningen.

¹²³ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 64.

¹²⁴ Se även NJA 1999 sid. 718.

bostaden av sociala eller ekonomiska skäl krävs att bostadsstandarden inte överstiger vad som är nödvändigt för gäldenären och dennes familj. Hovrätten kom fram till att en bostadsrätt för 280 000 kronor, i vart fall som regel, överskrider vad som kan antas skäligt att förbehålla en gäldenär i ett skuldsaneringsärende. Hovrätten ogillade därför skuldsaneringen.

Fallet ses som ett exempel på att man måste ha försökt använda alla sina tillgångar för att man skall få skuldsanering d.v.s. att man försökt att omvandla sina tillgångar till pengar för att betala sina skulder.¹²⁵

Fordringar som är förenade med panträtt omfattas inte av skuldsanering, i vart fall inte den del som säkerheten täcker. En eventuell restskuld omfattas däremot av skuldsanering. I de fall där restskuld uppkommer har gäldenären en större möjlighet att behålla sin bostad¹²⁶, eftersom egendomsinnehavet inte inskränker på betalningsutrymmet för övriga borgenärer.¹²⁷

Om gäldenärens boendekostnader överstiger vad som är skäligt bör egendomen säljas innan ansökan om skuldsanering lämnas in eftersom boendekostanden i dessa fall tar ett för stort betalningsutrymme för övriga borgenärer.¹²⁸

5.3.1.2 Bil

Om gäldenären behöver bil i sin yrkesutövning, får värdet på fordonet vid en utmätning normalt inte överstiga 60 % av basbeloppet. För att behålla bilen i annat fall krävs att man behöver den för att ta sig till arbete, alltså att det saknas allmänna kommunikationer, men då får värdet på bilen inte vara särskilt högt, ca. 15 000 kronor.¹²⁹

I RH 1996:52 led gäldenären av sviterna efter polio och ägde därför en handikapputrustad bil till ett värde av ca 44 000 kronor. Kronofogdemyndigheten ansåg att gäldenären inte var yrkesverksam och drog slutsatsen att bilens värde därmed var för högt för att en skuldsanering skulle vara skälig. Hovrätten gjorde motsatt bedömning av gäldenärens yrkesverksamhet och menade att gäldenären behövde fordonet för sina tolkuppdrag. Man pekade även på att bilköpet finansierats av försäkringskassan och att värdet inte var särskilt högt. Gäldenären behövde också bilen för att röra sig i samhället i samma utsträckning som icke handikappade. Ärendet återförvisades till kronofogdemyndigheten för förnyad handläggning.

---

¹²⁵ Mellqvist, M, SvJT 1998, sid. 145.

¹²⁶ Det finns skillnader i tillämpningen av lagen angående möjligheten att bo kvar i en bostadsrätt eller fastighet. Detta hänger samman med regionala skillnader vad gäller möjligheten att sälja bostäder. Konsumentverket, rapport 1995/96:34, sid. 7.

¹²⁷ Prop. 1993/94:123, sid. 127f.

¹²⁸ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 64f.

¹²⁹ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 67.

5.3.1.3 Pensionsförsäkring

Ett av de krav som måste vara uppfyllda för att en gäldenär skall få skuldsanering är att det är skäligt med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden. Det medför att det är otillfredsställande om en gäldenär som fått skuldsanering redan efter ett antal år kan komma åt sin pensionsförsäkring. I en sådan situation finns det inget annat att göra än att avslå en skuldsanering.¹³⁰

Den gäldenär som innehar pensionsförsäkring bör undersöka möjligheten att återköpa den. För att kunna återköpa försäkringen krävs två saker, dels att försäkringsvillkoren medger återköp, dels att skattemyndigheten ger dispens till återköp.¹³¹ Privata pensionsförsäkringar går ofta inte att återköpa. Det finns två avtalsvillkor som kan hindra ett återköp av privata pensionsförsäkringar. För det första kan återköp vara omöjligt på grund av att försäkringsavtalet innehåller regler som hindrar återköp. En andra omständighet kan vara att den privata pensionsförsäkringen innehåller villkor som hänvisar till att försäkringen inte kan återköpas på ”andra grunder än de som finns i 58 kap. 18 § inkomstlagen (1999:1229).” Skattemyndigheten får medge dispens från förbudet mot återköp om det föreligger synnerliga skäl och återköp får ske enligt försäkringsavtalet och försäkringstekniska riktlinjer.¹³² Skattemyndighetens beslut beträffande återköp kan överklagas till RSV.

I RH 1999:112 har tingsrätten funnit det oskäligt att bevilja skuldsanering för en kvalificerat insolvent 48-årig man med en skuldbörda på tre miljoner i tidigare bedrivna verksamhet, då gäldenären hade en pensionsförsäkring som i december 1998 uppgick till 312 000 kronor vilket var 1/10 av dennes skuld. Gäldenären hade försökt att återköpa pensionsförsäkringen men nekats. Domen fastslogs sedan av hovrätten. Tingsrätten menade att gäldenären redan ett par år efter det att skuldsaneringsperioden löpt ut skulle komma att få ganska stora månadsutbetalningar från försäkringen. Rätten ansåg det heller inte uteslutet att gäldenären efter en förnyad framställning skulle beviljas dispens för återköp av pensionsförsäkringen. Rätten fann det därför oskäligt att bevilja skuldsanering.

5.4 Gäldenärens ansträngningar att på egen hand nå en uppgörelse med sina borgenärer

När den skuldsatte inte har förmåga att fullgöra sina förpliktelser skall denne försöka att på egen hand nå en uppgörelse med sina fordringsägare (SksanL 4 §

---

¹³⁰ Bet. 1999/2000:LU17, sid. 7.

¹³¹ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 68.

¹³² Bet. 1999/2000:LU17, sid. 7.

tredje stycket)¹³³ Om det skulle framkomma att gäldenären inte ens har försökt nå en uppgörelse med borgenärerna på egen hand, bör en ansökan om skuldsanering regelmässigt avslås.¹³⁴

I RH 1996: 46, vilket jag tagit upp tidigare, hade gäldenären förtigit vissa av sina inkomster när han erbjudit fordringsägare en avbetalningsplan. Hovrätten kom fram till att gäldenären inte gjort tillräckliga försök att uppnå en uppgörelse.

I RH 1997:113 hade en gäldenär varken informerat sin största fordringsägare, banken, om sina ekonomiska problem eller sökt nå en uppgörelse. Gäldenären hade vidare fortsatt att skuldsätta sig efter det hon förlorat sitt arbete och ansökan om skuldsanering varit inlämnad. Gäldenären hade alltså fortsatt att skuldsätta sig fastän hon måste förstått att hon kanske inte skulle kunna betala lånet. Hovrätten fann det inte skäligt att bevilja henne skuldsanering.

Om det är så att gäldenären fortsätter att skuldsätta sig när denne inte längre kan betala sina borgenärer talar detta mot skuldsanering och särskilt om skuldsättningen har pågått intill eller kort tid före en ansökan om skuldsanering inlämnats.¹³⁵

I RH 1996:93 diskuteras frågan om vad ett ackorderbjudande till fordringsägarna bör innehålla. Gäldenären hade skrivit till vissa av sina fordringsägare och begärt att få en avbetalningsplan för sina skulder. Hovrätten ansåg att det var ett rimligt krav att gäldenären försöker att göra upp med samtliga sina borgenärer och därvid informerar alla om sin ekonomiska situation på ett sådant sätt att de kan få en klar bild av skuldsättningen, inkomster och tillgångar och därmed få underlag för att kunna bedöma gäldenärens förslag till sanering av skulderna.

I rättsfallet NJA 1998 s. 698 framgår att det ställs förhållandevis höga krav på att gäldenären försökt nå en uppgörelse med borgenärerna. För det första måste han vända sig till samtliga borgenärer. Vidare måste han lämna tillräcklig och korrekt information till dem om hela sin ekonomiska situation och slutligen måste han lämna ett förslag till uppgörelse som borgenärerna, utan att inhämta ytterligare information, kan ta ställning till.

---

¹³³ Enligt Konsumentverket, rapport 1995/96:34, sid. 7 har KFM ställt varierande krav på gäldenärer som försökt nå uppgörelse med sina borgenärer. Nu när det finns ökad praxis på området har troligen denna variation minskat.

¹³⁴ Prop. 1993/94:123, sid. 98.

¹³⁵ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 47.

5.5 Det sätt på vilket gäldenären har medverkat under handläggningen av ärendet om skuldsanering.

Det är viktigt att gäldenären visar en uppriktig vilja att klara upp sina skuldproblem och själv aktivt medverkar till den utredning som kan krävas.¹³⁶ Ett exempel på det motsatta är då gäldenären lämnat vilseledande uppgifter om de personliga och ekonomiska förhållandena, eller då gäldenären visat passivitet och inte hjälpt till att utreda skuldbördan.¹³⁷ Skulle det vara så att gäldenären brustit i sin medverkan kan detta leda till att skuldsaneringsansökan avslås 4 § 3st.

Om gäldenären är sköntaxerad talar det vid en skälighetsbedömning mycket starkt emot att bevilja skuldsanering. Det bör därför krävas att en gäldenär som önskar skuldsanering i första hand ordnar upp sin situation med skattemyndigheten genom att lämna in fullständiga och korrekta deklARATIONER. När detta är gjort kan ett skuldsaneringsförfarande bli aktuellt för gäldenärens del. Det finns dock ingen anledning att allmänt utesluta den som är sköntaxerad från skuldsaneringsförfarandet.¹³⁸

I RH 1999:113 har beslut om skuldsanering upphävts då gäldenären under skuldsaneringsärendets handläggning förtigit en skuld på 80 000 kr. Skulden bestod av skadestånd på grund av brott. Hovrätten konstaterar att SksanL bygger på att gäldenären aktivt och lojalt medverkar under ärendets handläggning. Om man medvetet förtiger en skuld på ca 80 000 kronor som dessutom avser skadestånd på grund av brott, bör det leda till att beslut om skuldsanering upphävs.¹³⁹

Finns det fordringar vars ursprung man är osäker på kan det leda till att gäldenärens ansökan om skuldsanering avslås på grund av den allmänna skälighetsprövningen.¹⁴⁰

---

¹³⁶ Prop. 1993/94, sid. 73f.

¹³⁷ SOU 1990:74, sid. 231.

¹³⁸ Prop. 1993/94:123, sid. 119.

¹³⁹ Jämför RH 1996:15 och RH 1996:45.

¹⁴⁰ Kommentaren, sid. 90.

6 Vem är gäldenären

Det första året efter skuldsaneringens införande (1995) inkom totalt 4 415 ansökningar om skuldsanering till kronofogdemyndigheterna. Året efter ökade ärendena till 5 265 men därefter har ärendena minskat. 1997 inkom det 3 590 ärenden, 1998 var det 3 410 ärenden och 1999 var det 3 196 ärenden.¹⁴¹ Under år 2000 ökade ärendena till 3 520 stycken,¹⁴² men sjönk åter under 2001 till 3 176 ärenden.¹⁴³ Under åren 1996-2001 har 4 496¹⁴⁴ tvingande skuldsaneringar fastställts av domstol.¹⁴⁵

6.1 RSV undersökning

RSV har i en undersökning tagit fram statistik över hur många gäldenärer som erhållit skuldsanering. RSV gjorde undersökningen under perioden 1 juli 1994 till 31 dec.1997.¹⁴⁶ Undersökningen visar att det inte är många som fått skuldsanering.¹⁴⁷

Av rapporten framgår att av de inkomna 16 032 ärendena har 7 346 avslagits, vilket är runt hälften. Avvisningsbeslut respektive avskrivning har skett i 2 327 ärenden, beslut om inledande skuldsanering i 5 212 ärenden. Av de 5 212 ärendena har ca 2 900 ärenden överlämnats till tingsrätt. KFM har meddelat beslut om skuldsanering i 1 529 ärenden.¹⁴⁸

Ur rapporten kan man utläsa att 0,15 % av Sveriges befolkning ansökt om skuldsanering. I förhållande till folkmängd har KFM i Stockholm fått mest ansökningar. Där har 0,26 % ansökt. Minst antal ansökningar har det kommit till KFM i Kalmar där 0,11 % av befolkningen ansökt om skuldsanering.¹⁴⁹

RSV har även gjort en gäldenärsprofil, som avser tiden 1 jan. 1996 till och med den 30 maj 1997. I rapporten har RSV konstaterat att det i stort sett är lika många män som kvinnor som sökt skuldsanering. Det är dock fler kvinnor än män som fått skuldsanering. Av de 815 personer RSV hade registrerade, där uppgift fanns om kön, var 323 män och 492 kvinnor.¹⁵⁰

---

¹⁴¹ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 25.

¹⁴² Bet. 2000/01:LU12, samt vid kontakt med RSV.

¹⁴³ Uppgift från Mikael Gavatin, verksjurist på RSV.

¹⁴⁴ Bilaga B.

¹⁴⁵ Bet. 2000/01:LU12, sid. 7 samt uppgift från Mikael Gavatin angående 2001.

¹⁴⁶ RSV Rapport 1998:9, Utvärdering av statistik avseende skuldsanering, Elanders Gotab, Stockholm 1998, sid. 7.

¹⁴⁷ Bilaga B.

¹⁴⁸ RSV Rapport 1998:9, sid. 7.

¹⁴⁹ RSV Rapport 1998:9, sid. 14.

¹⁵⁰ RSV Rapport 1998:9, sid. 12.

Genomsnittsåldern för både män och kvinnor som fått skuldsanering¹⁵¹ ligger mellan 40 och 50 år.¹⁵²

Kvinnornas skuldbörda är större än männens.¹⁵³ Medelinkomsten¹⁵⁴ ligger mellan 10 000 till 20 000 kr.¹⁵⁵ Denna uppgift baseras på 735 av de 815 personerna.

Betalningsprocenten¹⁵⁶ för de som fått skuldsanering är låg. I en rapport från Riksdagens revisorer konstateras att de ärenden där gäldenären inte hade något att erbjuda, de s.k. nollbudet, utgjorde hela 40 % av samtliga skuldsaneringsbeslut. Av borgenärernas fordringar avskrevs ca 87 % dvs. det återstod drygt en tiondel av fordringsbeloppet.¹⁵⁷

Av de personer som fått skuldsanering och där det fanns uppgifter om gäldenären var 533 personer ensamstående (118 män, 345 kvinnor). 329 personer hade anställning. 224 personer hade 1-3 barn (65 män, 159 kvinnor) och 27 personer fler än 3. 7 personer ägde fastighet. 26 personer hade egen bostadslägenhet. I 126 fall förekom borgensman. Ser man till antalet fordringsägare var de i medeltal 8,78 st.¹⁵⁸

Sammanfattningsvis kan man konstatera att den vanligaste skuldsättningsgäldenären är en ensamstående kvinna 40-49 år. Hon har en inkomst mellan 10 000 och 20 000 kronor per månad. Hennes fordringsägare erhåller 0-5 % av fordringsbeloppet som är ca. 500 000 kronor.¹⁵⁹

6.2 Konsumentvägledarnas undersökning i Skaraborg

En något senare undersökning har gjorts av konsumentvägledare i Skaraborg. Konsumentvägledarna tog ut 6 av totalt 15 kommuner. Dessa kommuner är Skara, Falköping, Lidköping, Skövde, Hjo och Karlsborg.¹⁶⁰ Undersökningen sträcker sig från 1994 till och med 1998.¹⁶¹

---

¹⁵¹ Bilaga C.

¹⁵² RSV Rapport 1998:9, sid. 13.

¹⁵³ Bilaga C.

¹⁵⁴ Bilaga C.

¹⁵⁵ RSV Rapport 1998:9, sid. 13.

¹⁵⁶ Bilaga C.

¹⁵⁷ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 20.

¹⁵⁸ RSV Rapport 1998:9, sid. 14.

¹⁵⁹ RSV Rapport 1998:9, sid. 14.

¹⁶⁰ Björnberg, A; Fällström, Y; Sundh, A; Tullsson, A, Skuldfri? 5 år med skuldsaneringslagen - En studie om skuldsaneringslagens tillämpning i 6 kommuner, sid. 11.

¹⁶¹ Björnberg, A; Fällström, Y; Sundh, A; Tullsson, A, sid. 15.

Undersökning gick till så att man skickade ut en enkät till 136 personer som man visste eller förmodade hade sökt skuldsanering hos KFM. 105 enkäter besvarades (53 män och 52 kvinnor). Av dessa uppgav 40 personer att de erhållit fastställd skuldsanering.¹⁶²

Det är ett mycket litet antal personer, som tillfrågats, så det går inte att dra några säkra slutsatser¹⁶³ av rapporten men det finns ett antal intressanta frågor som har belysts.

Undersökningens genomsnittsgäldenär är en 50-årig ogift kvinna med vuxna barn (ej under 20 år). Hon bor i en hyreslägenhet, saknar gymnasieutbildning och har ett heltidsarbete. Hon beviljas skuldsanering hos KFM och har skulder på 200 000-500 000 kronor. Skulderna avskrivs antingen helt eller skall återbetalas med 1000-2000 kronor per månad under fem år.¹⁶⁴ Undersökningen i Skaraborg överensstämmer väl när det gäller genomsnittsgäldenären med den undersökning som gjorts av RSV.¹⁶⁵

6.3 Riksdagens revisorers undersökning

Ytterligare en undersökning har gjorts av professor Sten Åke Stenberg, fil. dr. Örjan Hemström och fil. kand. Stefan Englund vid Institutionen för socialforskning vid Stockholms universitet. Dessa tre har avlämnat en konsultrapport till Riksdagens revisorer, ”*Skuldsaneringslagen ur ett gäldenärsperspektiv*”. Urvalet i undersökningen gjordes från gäldenärer som erhöll skuldsanering 1995 i fyra kronofogderegioner; Stockholm, Malmö/Kristianstad, Karlstad/Örebro och Härnösand. Som jämförelsegrupp togs gäldenärer som fått avslag på sin ansökan om skuldsanering år 1997 i samma regioner. Från ett urval på 300 personer genomfördes telefonintervjuer med 169 personer varav 89 hade erhållit skuldsanering och 80 hade fått avslag. Bortfallet i undersökningen blev relativt stort varför resultatet av undersökningen får tolkas med viss försiktighet.¹⁶⁶

Den viktigaste frågan i undersökningen var om skuldsaneringen lett till skuldfrihet och hur den skuldsattes situation ser ut efteråt. Av de gäldenärer som erhållit skuldsanering hade 21 gått igenom skuldsaneringsperioden vid intervjutillfället (april 2000), övriga skulle avslutas under år 2000. Samtliga fick svara på frågor vilka skulder de hade eller förväntades ha kvar när perioden var över. De allra flesta, 73 %, svarade att de var eller blev helt skuldfria. 17 %¹⁶⁷ av gäldenärerna svarade att de hade kvar skulder. I huvudsak gällde de återstående skulderna

---

¹⁶² Björnberg, A; Fällström, Y; Sundh, A; Tullsson, A, sid. 15.

¹⁶³ Här finns alltså inga statistiskt säkerställda uppgifter.

¹⁶⁴ Björnberg, A; Fällström, Y; Sundh, A; Tullsson, A, sid. 15.

¹⁶⁵ RSV Rapport 1998:9, sid. 14.

¹⁶⁶ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 45.

¹⁶⁷ Denna procentsiffra för de som har kvar skulder borde vara 27 % (min anmärkning) inte 17 %.

studieskulder och skulder som inte fick ingå i skuldsaneringen. Ingen av de personer som fått skuldsanering ansåg sig ha några betalningssvårigheter efter skuldsaneringen.¹⁶⁸

Ser man på de som fick avslag på sin ansökan angående skuldsanering hade de allra flesta fortfarande problem vid undersökningstillfället. Hela 40 % svarade dock att de inte hade några problem med skulderna. En förklaring som konsulterna ger är att vissa kan ha nått frivilliga uppgörelser med borgenärerna efter avslaget på ansökan. Det kan också förhålla sig så att myndigheterna bedömt ansökan rätt, dvs. att insolvensen inte var bestående.¹⁶⁹

Intrycket av undersökningen enligt konsulterna, är att gäldenären blivit rehabiliterad efter en skuldsanering. Skuldsaneringen har inneburit att de fått tillbaka sitt människovärde. Många av gäldenärerna kommer aldrig mer att skuldsätta sig, enligt undersökningen.¹⁷⁰

Den genomsnittliga gäldenären enligt konsulterna, överensstämmer med RSV:s gäldenär. Konsulterna hade inför sin undersökning hypotesen att ekonomiskt mer sårbara grupper i större utsträckning skulle få sina ansökningar beviljade än andra. Enligt denna hypotes borde kvinnor, ensamstående, låginkomsttagare och ej förvärvsarbetande erhålla skuldsanering i större utsträckning än män, samboende, höginkomsttagare och heltidsarbetande.¹⁷¹ Det var endast för kön som konsulterna konstaterade ett förväntat mönster i både Stockholm och övriga regioner. Män är överrepresenterade bland avslagsbesluten och kvinnor är överrepresenterade bland beviljade ärenden. Medelåldern för beviljade samt avslagna ärenden är i princip samma ca. 50 år. Det finns inga påtagliga skillnader i hushållens inkomster mellan de som fått sina ansökningar beviljade och de som fått sin ansökningar avslagna.¹⁷²

Konsulterna konstaterade vidare att låginkomsttagare inte är särskilt överrepresenterade bland de som fått sin ansökan beviljad. Särskilt i Stockholm verkar det inte förekomma någon skillnad alls mellan avslagna och beviljade ärenden med avseende på hushållsinkomst och sysselsättningsstatus. Antaganden om att sjuka och förtidspensionärer möjligen i större utsträckning skulle få sina ansökningar beviljade tycks inte stämma. Inte i någon region verkar den gruppen ha lättare att erhålla skuldsanering än andra, enligt konsultundersökningen.¹⁷³

---

¹⁶⁸ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 45.

¹⁶⁹ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 45.

¹⁷⁰ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 45.

¹⁷¹ I Konsumentverkets rapport 1995/96:32 tittar man närmare på gäldenären. Ur rapporten kan utläsas att av de som fått skuldsanering var 18 % förtidspensionerade eller sjukpensionärer, långtidssjukskrivna. 14% var långtidsarbetslösa. 6% var ålderspensionärer. 7 % var invandrare. 30 % hade minderåriga barn. 50 % var ensamstående. 2 % studerade, Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 9.

¹⁷² Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 49.

¹⁷³ Riksdagens revisorer (1999/2000), sid. 50.

6.4 Orsakerna till skulderna

Orsakerna till skulderna¹⁷⁴ kan delas upp i fem enligt en rapport från Konsumentverket. De fem grupperna är:¹⁷⁵

1. De naiva.
2. De som drabbats av externa faktorer (marknaden).
3. Entreprenörerna som misslyckats.
4. De som stjälpats av borgensåtaganden.
5. De som drabbats av personliga omständigheter/ tragedier.

6.4.1 De naiva

De naiva är inte intresserade eller insatta i ekonomisk planering och kalkylering. De har tagit lån när de konstaterat att pengarna inte räckt till, eller när amorteringar och restskatt ska betalas. Bland de naiva finns personer som ”överkonsumerat” i stor eller liten skala. Bland de naiva kan man hitta en del som genom överkonsumtion har drygat ut kassan varje månad, medan andra har lockats att göra större investeringar, som de egentligen inte haft råd med.¹⁷⁶ Enligt en rapport från Konsumentverket beror 22 % av fallen av obestånd på att gäldenären hade konsumerat för mycket, det vill säga överkonsumtion som normalt inte berott på att gäldenären drabbats av något oförutsett.¹⁷⁷

6.4.2 De som drabbats av externa faktorer

Det finns de som drabbats av externa faktorer, dvs. faktorer som de inte kunnat påverka. De har tagit krediter med hållbara kalkyler för att sedan drabbas av yttre faktorer, t.ex. fastighetsmarknadens nedgång, skatteomläggningar eller ofrivillig arbetslöshet.¹⁷⁸ I undersökningen som gjordes i Skaraborg¹⁷⁹ frågade man gäldenären varför denne hade blivit kvalificerat insolvent. I undersökningen sade 42 % att deras skuldsättning berodde på skuldsättning vid

---

¹⁷⁴ Konsumentverket, Utvärdering av skuldsaneringslagen, delrapport Kommunernas budgetrådgivningsverksamhet, rapport 1995/96:33, sid. 18f. Där delas skulderna upp i fem grupper: 1. Banker och finansbolag. 2. Bostadslån. 3. Skatteskulder. 4. Studieskulder. 5. Övriga skulder. Här delas även skulderna upp efter kön se bilaga D.

¹⁷⁵ Konsumentverket, Utvärdering av SksanL rapport 1995/96:30, delrapport Gäldenärens och borgenärens erfarenheter, sid. 11.

¹⁷⁶ Konsumentverket, rapport 1995/96:30, sid. 12.

¹⁷⁷ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 10.

¹⁷⁸ Konsumentverket, rapport 1995/96:30, sid. 12.

¹⁷⁹ I denna undersökning kunde konsumenten kryssa för flera orsaker till varför de hamnat i en sådan skuldsättning. Detta medför att om man räknar ihop procentsiffrorna kommer man långt över 100%.

fastighetsförsäljning.¹⁸⁰ Ser man på rapporten från Konsumentverket visar den att 20 %¹⁸¹ av gäldenärerna blivit kvalificerat insolventa på grund av att de gjort förluster i samband med fastighets- eller bostadsrättsförsäljning.¹⁸² I Skaraborgsundersökningen sade även 25 % att deras kvalificerade insolvens berodde på arbetslöshet.¹⁸³ De personer som drabbas av externa faktorer är ofta kunniga i ekonomi och har noga tänkt igenom sina beslut.¹⁸⁴

6.4.3 De entreprenörer som misslyckats

Bland entreprenörerna hittar man personer som drivit företag som gått överstyr. Gemensamt för gruppen är en idérikedom, vilja att arbeta och en privat drivkraft. Entreprenörens ekonomiska kunnande och planering varierar högst väsentligt. I gruppen kan man hitta dels personer som trots ekonomiskt hållbara uträkningar gått i konkurs, dels personer som inte haft tillräckligt med ekonomiskt kunnande för att driva ett företag.¹⁸⁵ I en av konsumentverkets undersökningar framförs att 25 % av de som får skuldsanering är före detta näringsidkare och att 19 % av skulderna beror på före detta bedrivna näringsverksamhet.¹⁸⁶

6.4.4 De som stjälpes av borgensåtaganden

Det finns personer som på grund av borgensåtagande, ofta till närstående, fått sin ekonomi slagen i spillror. De kan ha skrivit på borgensåtaganden utan att egentligen vara medvetna om vad det innebär för risker. Alternativt kan de varit väl medvetna om riskerna, men räknat och trott på idén som pengarna skulle gå till.¹⁸⁷ Enligt Konsumentverket är gäldenären i inte så få fall en relativt ung kvinna som gått i borgen eller på annat sätt blivit personligen betalningsansvarig för en före detta makes eller sambos skulder som denne ådragit sig i sin näringsverksamhet.¹⁸⁸

6.4.5 De som drabbats av personliga omständigheter

Ytterligare en kategori är de som fått ekonomiska problem efter personliga tragedier som skilsmässor, dödsfall, sjukdom, misshandel eller missbruk. En

---

¹⁸⁰ Björnberg, A; Fällström, Y; Sundh, A; Tullsson, A, sid. 15.

¹⁸¹ Här har vi två helt olika undersökningar. Den från Konsumentverket tar upp alla ansökningar fram till 1995, medan den andra tar upp endast ansökningar i Skaraborg men under en längre tid. Det centrala här enligt mig är att man kan se en uppdelning mellan dessa fem grupper och procentsatsen är inte det viktigaste.

¹⁸² Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 10.

¹⁸³ Björnberg, A; Fällström, Y; Sundh, A; Tullsson, A, sid. 15.

¹⁸⁴ Konsumentverket, rapport 1995/96:30, sid. 12.

¹⁸⁵ Konsumentverket, rapport 1995/96:30, sid. 13.

¹⁸⁶ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 10.

¹⁸⁷ Konsumentverket, rapport 1995/96:30, sid. 13.

¹⁸⁸ Konsumentverket, rapport 1995/96:32, sid. 10.

gemensam faktor för gruppen är att något oförutsett inträffat och att detta i sin tur påverkat den ekonomiska situationen. Den knackiga ekonomin blir ytterligare en börda på redan tyngda axlar.¹⁸⁹ I den undersökning som gjorts i Skaraborg har 30 % av gäldenärerna sagt att deras kvalificerade insolvens beror på sjukdom. I samma undersökning anser 25 % att deras ekonomiska problem beror på skilsmässa. 25 % säger att deras betalningsproblem beror på dödsfall. I undersökningen från konsumentvägledarna i Skaraborg säger hela 25 % att deras problem beror på missbruk.¹⁹⁰

---

¹⁸⁹ Konsumentverket, rapport 1995/96:30, sid. 14.

¹⁹⁰ Björnberg, A; Fällström, Y; Sundh, A; Tullsson, A, sid. 15.

7 Reflexioner

Den situation som rådde under 1980-talet med stora investeringar och då människor tilläts och till och med uppmuntrades att låna för egen konsumtion medförde att många fick för stora skulder. Frågan var då hur man skulle hjälpa folk att komma från sina skulder. En lösning var att låta dem gå i konkurs. Ett dilemma med konkurs är att gäldenären aldrig blir skuldfri. Denne kommer hela sitt liv ha borgenären hängande över sig väntande på att ekonomin ska bli bättre. En annan lösning på problemet är skuldsanering som infördes genom SksanL, d.v.s. skulderna skrivs ned eller försvinner helt och gäldenären får en avbetalningsplan som oftast gäller under fem år. När perioden är slut är gäldenären skuldfri.

Syftet med skuldsaneringslagen är att få en "win/win" situation för gäldenärer, borgenärer och staten. Något jag har slagits av när jag skrivit min uppsats är att det är egna företagare som i stor omfattning drabbas av att gäldenärerna gjort dåliga affärer eller konsumerat för mycket. Då man ser på genomsnittsgäldenären är det en person med ganska goda inkomster som gjort vissa ekonomiska misstag. Dessa misstag kan resultera i att egna företagare får avstå från betalning. Det måste ibland kännas orättvist då det drabbar en företagare med begränsad ekonomi. Många företagare skulle nog föredra att det var de sociala myndigheterna som såg till att gäldenären blev skuldfri. Man kan förstå att företagarna tycker att staten kommer lindrigt undan medan de som företagare får ta det ekonomiska ansvaret. Samma problem finns dock vid konkurs. Även då drabbas utomstående. Det kan därför diskuteras om skuldsaneringslagen är en "win/win" situation.

En annan fråga som kan diskuteras, vilken har stor betydelse i vårt rättssystem, är att avtal skall hållas. Här finns ett avtal mellan två parter men inget händer om den ena parten bryter sin del bara han informerar motsatta parten att han inte kommer att fullgöra sin del av avtalet. Här möts två intressen. Det ena är plikten att betala den summa man lovat att betala. Detta ligger i borgenärens intresse och är avtalsbundet. Det andra intresset är gäldenärens. Man skall inte för evigt behöva lida för att man har en skuld som man aldrig kommer att kunna bli av med. Det är mellan dessa två intressen man skall kompromissa. Vad detta betyder rättsekonomiskt kan man bara spekulera i. Det finns en risk när vissa avtal inte längre är bindande att folk blir mindre benägna att sluta avtal med varandra.

Ser man på de kriterier som krävs för att man skall få skuldsanering kommer man fram till att det ställs mycket höga krav på gäldenären. Skuldsanering är den sista utvägen för gäldenärerna när de har försökt att på alla möjliga sätt lösa sina ekonomiska problem, men misslyckats. Man kan konstatera att för att få skuldsanering måste man verkligen blottlägga sitt liv, något som måste vara väldigt förnedrande. Man måste vara beredd att lägga sitt öde i borgenärernas händer i

steg 1 och 2, och även i kronofogdemyndighetens i steg 2 samt domstolarnas i steg 3.

När det ställs så höga krav på gäldenären att verkligen ha försökt att själv ordna upp sina ekonomiska problem med borgenärerna medför det att denne måste vara mycket duktig att skriftligt kunna framföra sin talan. Det gäller att kunna övertyga sina borgenärer eller i alla fall kunna visa att man gjort ett försök att komma tillrätta med sin situation. Här har kommunen en mycket speciell roll, då det är dit de flesta söker sig när de upptäckt att deras ekonomi är så dålig och de är så skuldsatta att det inte finns någon annan väg ut än att ansöka om skuldsanering. Det gäller att kommunen hjälper till att formulera förslagen till skuldsanering på rätt sätt så att borgenärerna antar det förslag som ges för gäldenärens räkning.

Det måste vara väldigt svårt för borgenärerna att förstå gäldenärens situation. Borgenären har ju exempelvis utfört en tjänst och vill självklart ha betalt för den. Det kan i många situationer ge till resultat att borgenären inte i första taget vill gå med på en skuldsanering. Kanske det skulle vara lättare att få borgenärerna med sig om de åtminstone blev garanterade en viss återbetalningsprocent. Jag kan tänka mig att de skulle bli mer positivt inställda om de åtminstone fick 5-10 % av beloppet. Summan skulle betalas av sociala myndigheter om det inte finns några möjligheter för gäldenären att göra det.

Man kan inte få skuldsanering för alla slags skulder och det tycker jag är bra. Vi skulle annars lätt komma i en situation där människor medvetet drog på sig skulder för att sedan få skuldsanering. Det skulle vara svårt att förklara för folk att en person som t.ex. dragit på sig höga skulder genom att spekulera, skulle få skuldsanering.

Prognosbedömning av gäldenärens förmåga att i framtiden betala sina skulder är svår att göra när det finns så många osäkra faktorer i framtiden. I väldigt få fall av de jag redovisat har unga människor fått skuldsanering. Det beror på att unga har många år framför sig och möjlighet att skola om sig eller skaffa bättre arbete.

I den statistik som jag redovisat finns det en hel del som är intressant. Kvinnor i alla åldersgrupper är t.ex. överrepresenterade. Dessutom är det ett stort antal unga kvinnor, under 40 år, som fått skuldsanering. Detta förefaller märkligt då dessa kvinnor fortfarande är i en sådan ålder att de borde ha många år på sig att skaffa utbildning eller bättre arbete. Kvinnornas skulder är även högre än männens, vilket också är uppseendeväckande. Då man tittar på medelinkomsten för de som fått skuldsanering upptäcker man att kvinnornas ligger lägre än männens. Av de som sökt skuldsanering är det i stort sett 50 % män och 50 % kvinnor. Varför finns det då en överrepresentation av kvinnor bland dem som får skuldsanering? Det måste finnas flera förklaringar till detta. En kan vara att lönenivån är sämre hos kvinnor än hos män. En annan kan vara

familjeförhållandena. Kvinnor tar i större omfattning än män hand om familj och barn. En tredje faktor kan vara utbildning. Är kvinnornas utbildning sämre än männens? Utbildningsmässigt borde det, tycker jag, inte finnas någon större skillnad mellan könen för de som är under 40 år. Både män och kvinnor i den här åldern borde ha möjlighet att skaffa sig en bättre utbildning. En ytterligare omständighet skulle kunna vara att den offentliga sektorn minskat mycket under de år skuldsaneringslagen varit aktuell. Inom den offentliga sektor finns en kvinnodominans och många kvinnor har därigenom blivit arbetslösa. Jag kan också tänka mig att förberedelserna inför en skuldsanering är olika mellan könen. Kvinnorna har kanske i större omfattning än männen försökt att lösa sin ekonomi på olika sätt, medan männen oftare får avslag för att de inte uttömt alla vägar.

När man delar upp skulderna på typ av skuld så ser skuldbilden inte likadan ut för kvinnor och män. Då jag gör detta påståendet bygger jag på den statistik som finns i bilaga D. Statistiken är ganska föråldrad så man får vara försiktig med tolkningen men den tyder på att det finns en skillnad mellan typen av skuld mellan könen. Ett antagande är att många av de skulder för vilka det är svårt att få skuldsanering, finns hos männen. Det är skulder som beror på spekulativa affärer, skatteskulder, skadestånd, brottslighet m.m. Vanligare skulder hos kvinnorna är bostadslån. Detta skulle kunna vara ännu en förklaring till en del av skillnaderna mellan könen, då det gäller antalet män och kvinnor som får skuldsanering.

Antalet skuldsaneringsärenden var högt under de två första åren¹⁹¹ och har sedan dess minskat. Under år 2000 finner vi dock en ökning igen. Denna ökning kan ha varit tillfällig för under 2001 har åter antalet ärenden minskat till den lägsta siffran sedan genomförandet av lagen. Man kan undra varför antalet ärenden minskat med tiden? Det kan bero på flera omständigheter. En förklaring kan vara att folk fått det bättre ekonomiskt. En annan kan vara att det fanns ett uppdämt behov av skuldsanering vid lagens tillkomst och att det behovet visade sig under de två första åren. En ytterligare förklaring kan vara att kommunerna ser till att många skuldsaneringsärenden inte går vidare. Det kan bero på att borgenärerna fått ökad tilltro till att kommunerna klarar av att vara opartiska. Tidigare fanns en misstro om att kommunen ställde sig på gäldenärens sida och inte var opartiska. Många gick därför vidare för att få en prövning av kronofogdemyndigheten.

Antalet frivilliga beslut från KFM angående skuldsanering har ökat markant under den tid SksanL varit tillämplig (bilaga B). Ser man speciellt på de senaste tre åren upptäcker man en stor ökning av antalet frivilliga skuldsaneringar. Borgenärerna accepterar i allt större omfattning kronofogdemyndighetens förslag. En förklaring kan vara att det finns en bra praxis på området så att båda parter vet vad de skall rätta sig efter. Medan de frivilliga skuldsaneringarna ökat har de tvingade skuldsaneringarna minskat under perioden (bilaga B) med undantag för år 2001. En förklaring till minskningen är säkert att kronofogdemyndigheterna lyckats i så

---

¹⁹¹ 1994 års siffror gäller endast under halva året.

stor omfattning få till frivillig skuldsanering. Varför det har skett en ökning under 2001 kan jag bara spekulera i. Jag kan tänka mig att det kan bero på ett antal ärenden blivit liggande från tidigare år och avgjorts under 2001.

En anmärkningsvärt stor andel av de som sökt skuldsanering är från Stockholm. De data som undersökningen bygger på är från 1994 till och med 1997, vilket kan vara en del av förklaringen. Det kan t.ex. vara så att informationen om skuldsanering varit mycket bättre i Stockholm än i övriga landet. Folk i Stockholm har helt enkelt varit mer medvetna om att de kunnat ansöka om skuldsanering. Ofta spelar media en stor roll för hur människor får information. Ser man på mediautbytet i en storstadsregion är det mycket mer omfattande än i en småstadsregion. En annan förklaring kan vara att vissa regioner ”drar” till sig människor med ekonomiska problem. Det kan även vara så att i övriga landet har gäldenären lättare att få en frivillig uppgörelse med borgenären. På mindre orter där alla känner varandra kan det vara så att man hjälper varandra i större omfattning och att man därför lättare frivilligt skriver av skulder. Dessa fall registreras ju ingenstans.

Något jag tycker man måste framhålla är att en hög procent av de som fått skuldsanering, enligt den undersökning som gjorts för riksdagens revisorer, klarat av betalningsperioden och var skuldfria efter periodens utgång. Detta måste ses som ett bevis på att lagstiftaren har nått sitt mål att rehabilitera gäldenärerna. Resultatet måste dock tolkas med försiktighet då bortfallet var relativt stort vid undersökningen.

Jag finner det dock märkligt att så hög procent som 40 % av de som ansökt om skuldsanering men fått avslag, enligt samma undersökning, säger att de nu inte har några problem med sina skulder. De har alltså ordat upp sin ekonomi utan skuldsanering. Här drar jag samma slutsatser som revisorerna i sin undersökning d.v.s. att vissa av de som fått avslag aldrig skulle ansökt om skuldsanering och att andra säkert fått frivilliga skuldsaneringar direkt med sina borgenärer.

Sammanfattning

SksanL infördes 1994. Lagen tillkom på grund av den omfattande skuldsättningen som skett på 1970- och 1980-talet, vilket resulterade i att människor fick skulder som de inte skulle kunna betala. Jag har i uppsatsen tittat på gäldenären och dennes skulder. Vem är han/hon och vilka är orsakerna till hans/hennes skulder? Jag har även undersökt vilka krav som ställs på gäldenären för att denne skall få skuldsanering.

Det första kravet för att få skuldsanering är att man är en fysisk person. Man måste vara så skuldsatt att man är kvalificerat insolvent, vilket innebär att man inte ska kunna betala sina skulder inom överskådlig tid. En skälighetsbedömning ska även göras innan man godkänner skuldsaneringen.

Själva skuldsaneringen består av tre steg varav SksanL inte behandlar det första steget. Det första steget består av att gäldenären försöker att komma överens med sina borgenärer. Gäldenären skall tillskriva sina borgenärer och informera dem om sina tillgångar och skulder samt betalningsmöjligheter. Det är mycket viktigt att samtliga borgenärer tillskrivs. Borgenärerna har möjlighet att godkänna eller underkänna gäldenärens uppgifter.

Underkänner borgenärerna förslaget har gäldenären möjlighet att gå vidare till kronofogdemyndigheten som avslår eller lägger fram ett förslag till skuldsanering. Det förslag som läggs fram av kronofogdemyndigheten skickas sedan till borgenärerna vilka samtliga måste godkänna det för att skuldsaneringen skall påbörjas.

Underkänns förslaget kan man gå vidare till tingsrätt vilken fastslår ett tvingande beslut.

När gäldenären går vidare till kronofogdemyndigheten och domstolarna görs en skälighetsbedömning samt en utredning om gäldenären är kvalificerat insolvent. Enligt 4 § SksanL ska det vara skäligt med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden för att skuldsanering skall beviljas. Man skall särskilt beakta fem punkter när man gör en skälighetsbedömning:

1. Skuldernas ålder.
2. Omständigheter vid skuldernas tillkomst.
3. Gäldenärens ansträngningar för att fullgöra sina förpliktelser.
4. Gäldenärens ansträngningar att på egen hand nå en uppgörelse med borgenärerna.
5. Det sätt på vilket gäldenären har medverkat under handläggningen.

1995 inkom 4 915 ansökningar om skuldsanering. Ansökningarna ökade under 1996 för att sedan minska under 1997-1999. En ökning skedde under 2000 men

antalet ärenden har åter minskat under 2001. Den typiske gäldenären är en kvinna 40-49 år med en medelinkomst på 10 000-20 000 kronor per månad. Hennes fordringsägare erhåller 0-5 % av fordringsbeloppet, vilket är ca. 500 000 kronor.

Ett mål med SksanL är att rehabilitera gäldenären. Denna effekt har SksanL enligt en undersökning som gjorts av konsulter till Riksdagens revisorer under år 2000. Den undersökningen konstaterade även att låginkomsttagare inte är särskilt överrepresenterade bland de som fick skuldsanering. Den enda grupp som undersökningen konstaterade var överrepresenterad var kvinnor. Dessa fick i större omfattning skuldsanering än män.

Gäldenärerna kan delas upp i fem grupper beroende på orsakerna till de skulder de ådragit sig:

1. De naiva. Inom denna grupp finns de som överkonsumerat. De har alltså konsumerat mer än de hade råd med.
2. De som drabbats av externa faktorer. Här kan nämnas fastighetsmarknadens nedgång, skatteomläggningar, ofrivillig arbetslöshet m.m.
3. De entreprenörer som misslyckats. Denna grupp består av personer som drivit företag som gått omkull.
4. De som stjälppts av borgensåtaganden. I denna grupp finns människor som på grund av borgensåtaganden, ofta till närstående, fått sin ekonomi sönderslagen.
5. De som drabbats av personliga omständigheter. Här hittar man personliga tragedier som skilsmässa, dödsfall, sjukdom m.m.

Bilaga A

RSV Ex 2000:1

Riksskatteverkets rekommendationer m.m. om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön m.m. under år 2001

Riksskatteverket (RSV) meddelar med stöd av 2 kap. 2 § förordningen (1988:784) med instruktion för exekutionsväsendet följande rekommendationer m.m. om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön m.m. under år 2001.

1 Normalbeloppens storlek m.m.

Enligt 7 kap. 5 § utsökningsbalken skall den del av lönen som inte får tas i anspråk genom utmätning (förbehållsbeloppet) bestämmas med ledning av ett normalbelopp. Riksskatteverket har i föreskrifter (RSFS 2000:20) om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön m.m. under år 2001 beslutat att normalbeloppet för ensamstående gäldenär skall vara 3 909 kr i månaden, för sammanlevande makar och därmed jämställda 6 458 kr i månaden och för varje barn 2 074 kr i månaden till och med det kalenderår barnet fyller sex år och 2 387 kr i månaden för tid därefter. Följande normalbelopp i kronor per avlöningsperiod skall därför gälla.

	Månad	Två veckor	Vecka
Ensamstående	3 909	1 955	977
Makar och jämställda	6 458	3 229	1 614
Barn t.o.m. det kalenderår de fyller sex år	2 074	1 037	519
Barn fr.o.m. det kalenderår då barnet fyller sju år	2 387	1 194	597

Normalbeloppen omfattar alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad, som beräknas särskilt och läggs till normalbeloppen. När det nedan anges att normalbeloppet kan minskas t.ex. med sidoinkomster skall gäldenären slutligen alltid erhålla det belopp för sina vanliga levnadskostnader som följer av föreskriften (RSFS 2000:20).

Rekommendationer:

Till vanliga levnadskostnader bör räknas i ett hushåll normalt förekommande utgifter såsom för kost, kläder, tvätt, hygien, gas, elektricitet, telefon, TV-avgifter,

försäkringsavgifter, fackföreningsavgifter och andra medlemsavgifter samt mindre utgifter för tillfälliga behov.

Om gäldenären är ett sådant försörjningsberättigat barn som avses i rekommendationerna under punkt 2.2 bör normalbeloppet anses vara den del av ersättningen (pension eller annan ersättning enligt 7 kap. 1 § utsökningsbalken) med vilken avdrag kan ske från förälders och med denne sammanlevande makes eller sambos normalbelopp enligt punkt 3.1.3. Om skäl föreligger kan kronofogdemyndigheten (KFM) göra avvikelser från normalbeloppen i situationer som beskrivs i det följande.

2 Familjeförhållanden

Normalbeloppen avser ensamstående, sammanlevande makar och därmed jämställda samt barn. Vid bedömning av vilken familjesituation som gäller i det enskilda fallet iaktas följande.

2.1 Samboförhållanden

Rekommendationer:

Med sammanlevande makar bör jämnställas följande samboförhållanden.

- Kvinna och man som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden (sambor).
- Två personer som bor tillsammans i ett homosexuellt förhållande (sambor).

2.2 Barn

Rekommendationer:

Med barn bör avses sådant hemmavarande barn som en gäldenär, dennes sammanlevande make eller sambo är skyldig att försörja enligt 7 kap. 1 § föräldrabalken.

Normalbeloppet för barn bör reduceras till hälften om föräldrarna inte bor tillsammans och barnet vistas ungefär lika mycket hos den ena som hos den andra föräldern.

Följande bör gälla beträffande hemmavarande barn som inte omfattas av första stycket i rekommendationerna (ej försörjningsberättigat barn). Om föräldern, med denne sammanlevande make eller sambo är gäldenär, beaktas inte barnet vid beräkning av normalbelopp. Är barnet gäldenär bör det anses vara ensamstående.

3 Avvikelse från normalbeloppen

3.1 Avdrag

3.1.1 Sidoinkomster

Rekommendationer:

Har gäldenären regelbunden sidoinkomst, bör normalbeloppet minskas med ett belopp som motsvarar sidoinkomsten efter avdrag för preliminär skatt.

3.1.2 Sammanlevande makes eller sambos inkomst

Rekommendationer:

Har med gäldenären sammanlevande make eller sambo inkomst, bör förbehållsbeloppet framräknas på sätt framgår av avdelning I och II i blanketten (RSV 9416). Därvid bör från bruttoinkomsterna avdrag göras för preliminär skatt samt för kostnader för fullgörande av tjänst. Vid beräkning av avdraget bör samma bestämmelser tillämpas som anges i det följande under punkt 3.2.2.

3.1.3 Barnbidrag och underhållsbidrag m.m. till hemmavarande barn

Rekommendationer:

Har normalbelopp bestämts med hänsyn till försörjningsberättigat barn, bör avdrag göras för allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg samt för underhållsbidrag som tillkommer hemmavarande barn. I förekommande fall bör därefter även göras avdrag för pension eller annan ersättning enligt 7 kap. 1 § utsökningsbalken som efter eventuellt avdrag för preliminär skatt tillkommer barn.

Med allmänt barnbidrag bör jämställas förlängt barnbidrag samt studiebidrag och extra tillägg till detta. Med underhållsbidrag bör jämställas underhållsstöd och förlängt underhållsstöd för studerande.

Är sammanlagda avdrag för barn större än normalbeloppet för barn enligt punkt 1, bör avdraget reduceras till detta belopp. Reducering bör göras först från eventuell pension eller annan ersättning enligt 7 kap. 1 § utsökningsbalken.

3.1.4 Förmåner

Rekommendationer:

För gäldenär som åtnjuter förmåner bör normalbeloppet minska med värdet av förmånen om den är hänförlig till sådana vanliga levnadskostnader som ingår i normalbeloppet.

3.2 Tillägg

Rekommendationer:

Avser normalbeloppet flera personer än gäldenären, bör frågan om tillägg avgöras med hänsyn till familjens levnadsförhållanden. Om gäldenären lämnar uppgifter som kan föranleda tillägg bör uppgifterna, då så anses erforderligt, styrkas av gäldenären.

3.2.1 Fordran med företrädesrätt

I förbehållsbeloppet skall inräknas belopp som motsvarar vad gäldenären betalar till annan, som vid utmätning av lön m.m. har bättre rätt till lönen. Vid utmätning för fordran med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § första stycket 1 utsökningsbalken skall även betalningsskyldighet mot annan som har lika rätt som sökanden beaktas.

Avser betalningen fordran med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § första stycket 1 utsökningsbalken, kan utmättnings- och förbehållsbelopp påverkas i de situationer

då utrymme inte finns för de löpande fordringarna i både löneutmätningens målet och vid den frivilliga betalningen.

Rekommendationer:

Reducerat förbehållsbelopp bör beräknas på sätt som framgår av avdelning IV i blanketten (RSV 9416).

Avser den frivilliga betalningen såväl löpande fordran som skuld bör vid löneutmätning för fordran med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § första stycket 1 utskökningsbalken hänsyn tas endast till den löpande fordran vid beräkning av reducerat förbehållsbelopp. Vid annan utmätning av lön m.m. bör även skälig avbetalning på skuld godtas, under förutsättning att denna avräknas från fordran med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § första stycket 1 utskökningsbalken.

Av samma anledningar som underhållsbidrag enligt 7 kap. 17 § utskökningsbalken kan jämkas i en fördelningssituation bör motsvarande jämkning göras vid bestämmande av förbehållsbeloppet.

3.2.2 Kostnader för fullgörande av tjänst

Rekommendationer:

Tillägg till normalbeloppet bör göras för gäldenärens kostnad för fullgörande av tjänst. Vid beräkningen av tillägget bör tillämpas de bestämmelser som gäller för avdrag för motsvarande kostnader vid taxering enligt 12 kap. 1, 5-22 och 37 §§ inkomstskattelagen (1999:1229).

Då gäldenären uppbär ersättning för ökade levnadskostnader (traktamenten) eller för resa med egen bil i tjänsten bör dock inte tillägg göras till normalbeloppet. I sådant fall bör emellertid arbetsgivaren upplysas om att beslutet om utmätning av lön m.m. endast avser, förutom lön, den del av traktaments- eller bilersättningen som vid skatteavdrag behandlas som lön.

Vad angår beräkningen av kostnad för resor med bil mellan bostad och arbetsplats bör tillägg göras med 16 kr per mil.

Om gäldenären kan antas ha kostnad för resor till och från arbetsplatsen med kollektivt färdmedel, kan KFM även om kostnaden inte är känd, i det särskilda fallet göra tillägg till normalbeloppet med belopp som beräknas motsvara kostnaden (t.ex. månadskort). Tillägg bör även göras om gäldenären har resekostnader för att söka arbete eller delta i andra åtgärder som kommunen eller arbetsmarknadsmyndigheten anordnar.

3.2.3 Barntillsyn och sjukdom

Rekommendationer:

Tillägg till normalbeloppet bör göras för utgifter på grund av nödvändig barntillsyn. Tillägg kan också göras för utgift till följd av sjukdom. Tillägget bör reduceras med ersättning för sådan kostnad som utbetalas av försäkringskassa eller på annat sätt.

4 Bostadskostnad

Rekommendationer:

Vid bestämmande av förbehållsbeloppet bör den faktiska bostadskostnaden läggas till normalbeloppet. Med faktisk kostnad avses bostadskostnaden med avdrag för eventuellt förekommande bostadstillägg och bostadsbidrag. Om bostaden består av egen bostadsfastighet får hänsyn tas till ränteutgifter och nödvändiga driftkostnader. Amortering på bostadslån får beaktas i skälig omfattning. Bor gäldenären i en bostadsrättslägenhet får månadsavgiften anses vara bostadskostnad. Har gäldenären lånat till insatsen får därutöver ränta och skälig amortering beaktas endast om lägenheten pantförskrivits för lånet. Motsvarande bör gälla lån som tagits för förbättring av bostadsrättslägenheten. Om bostadskostnaden inte är känd, kan KFM med ledning av kostnadsläget på orten beräkna kostnaden för en bostad av skälig storlek för gäldenären. Reducering av bostadskostnaden kan ske med beaktande av följande.

a) Oskäligt hög bostadskostnad

Hänsyn bör tas till om kostnaden är oskäligt hög i förhållande till kostnadsläget på orten för jämförbar bostad. Det får ankomma på KFM att i detta sammanhang bedöma och fastställa vad som är skälig bostadskostnad. Reducering bör inte göras vid mindre avvikelser. Hyrorna för lägenheter i hus som tillhör allmännyttiga bostadsföretag bör anses motsvara bostadskostnadsläget på orten.

b) Inneboende

Bostadskostnaden bör reduceras om en del av bostaden disponeras av inneboende. Som inneboende får anses även nära anhörig såsom föräldrar till gäldenären eller till hans make eller hemmaboende förvärvsarbetsande barn. Finns uppgift om hyra som inneboende betalar, bör bostadskostnaden reduceras med hyresbeloppet. Saknas uppgift om hyra, bör bostadskostnaden reduceras med så stor del som svarar mot antalet uthyrda rum i förhållande till totala rumsantalet. I detta sammanhang bör även kök betraktas som ett rum.

c) Sammanboende

Finns hemmavarande barn bör följande gälla om förälder och barn sammanbor varaktigt och har gemensamt hushåll samt barnet anses ha ekonomisk förmåga att bidra till familjens boende. Var och en av sammanlevande makar eller sambor samt hemmavarande försörjningsberättigade och ej försörjningsberättigade barn anses ha lika stor andel av den gemensamma bostadskostnaden. Är förälder, sammanlevande make eller sambo gäldenär reduceras bostadskostnaden med barnets andel av denna kostnad. Är barnet gäldenär anses barnets bostadskostnad vara dess andel av den gemensamma bostadskostnaden. Om barn som avses i första stycket saknar ekonomisk förmåga att bidra till familjens boende bör följande gälla. Är förälder, sammanlevande make eller sambo gäldenär reduceras inte den gemensamma bostadskostnaden med sådant barns andel. Är barnet gäldenär tas inte någon bostadskostnad upp.

För sådant varaktigt sammanboende som inte avses i föregående stycken bör följande gälla när de sammanboende har gemensamt hushåll. Är någon av de sammanboende gäldenär reduceras bostadskostnaden med övrigas andelar av denna kostnad.

d) Alltför stor bostad

Bostadskostnaden bör reduceras om bostadsstandarden är väsentligt högre än vad som kan anses svara mot gäldenärens och familjens behov.

Bostadsstandarden får anses väsentligt överstiga hushållets behov om hushåll med en boende disponerar större utrymme än tre rum och kök, eller om annat hushåll disponerar större utrymme än tre rum och kök med tillägg av ett rum för varje person som tillkommer utöver en.

Som kök bör även anses s.k. kokvrå.

Reduceringen bör ske så att antalet överstigande rum ställs i relation till rumsantalet. Vid tillämpningen av denna regel bör även kök räknas som rum.

För ändamålet har utarbetats nedanstående mall. Reducering av bostadskostnad med hänsyn till bostadens storlek

Familjens storlek	Antal rum						
	4 rok.	5 rok	6 rok	7 rok	8 rok	9 rok	10 rok
1	1/5 (20 %)	2/6 (33 %)	3/7 (42 %)	4/8 (50 %)	5/9 (55 %)	6/10 (60 %)	7/11 (63 %)
2		1/6 (16 %)	2/7 (28 %)	3/8 (37 %)	4/9 (44 %)	5/10 (50 %)	6/11 (54 %)
3			1/7 (14 %)	2/8 (25 %)	3/9 (33 %)	4/10 (40 %)	5/11 (45 %)
4				1/8 (12 %)	2/9 (22 %)	3/10 (30 %)	4/11 (36 %)
5					1/9 (11 %)	2/10 (20 %)	3/11 (27 %)
6						1/10 (10 %)	2/11 (18 %)
7							1/11 (9 %)

Om synnerliga skäl föreligger, kan undantag medges från principen att bostadskostnaden reduceras om gäldenären eller familjen disponerar för stort antal rum i förhållande till antalet boende. Innan undantag medges bör gäldenärens inkomstförhållanden och bostadssituation prövas. I följande fall bör synnerliga skäl anses föreligga.

- Gäldenären har egen bostadsfastighet eller lägenhet med bostadsrätt som är svår att avyttra eller när det gäller hyreslägenhet någon alternativ bostad, som inte medför reduktion av bostadskostnaden, inte går att få inom rimligt avstånd.
- Bostaden har blivit för stor på grund av skilsmässa eller dödsfall.

5 Anstånd

5.1 Särskilda skäl

Särskilda skäl för anstånd under pågående löneutmätning kan till exempel vara sjukdom, olycksfall och andra omständigheter som gäldenären inte kunnat råda över eller förutse (prop. 1994/95:49 s. 72).

Rekommendationer:

Vid bedömningen av om särskilda skäl för anstånd under pågående löneutmätning föreligger bör den tid som utmätning pågått och beräknas pågå tillmätas betydelse.

Dessa rekommendationer m.m. tillämpas under år 2001.

Uppdaterad: 2001-09-12

RSV:s hemsida

Bilaga B

Antal ärenden m.m. vid kronofogdemyndigheten åren 1994-2001¹⁹² samt de beslut om tvingande skuldsanering som tagit av rätterna¹⁹³

År	Inkomna ärenden	Avslag*	Fastställda av KFM	Överlämnade till TR	Tvingande skuldsanering ¹⁹⁴
1994	2 808 ¹⁹⁵	1 490	12	22	
1995	4 415 ¹⁹⁶	2 536	267 ¹⁹⁷	695	
1996	5 265 ¹⁹⁸	3 278	581 ¹⁹⁹	965	818
1997	3 590	3 071	671	1 108	946
1998	3 410 ²⁰⁰	1 845	828	1 022 ²⁰¹	651
1999	3 196 ²⁰²	1 233 ²⁰³	1 024	924	599
2000	3 520 ²⁰⁴	1 017	1 337	1 504	590
2001	3 176	1 199	1 518	1 068	890
Summa	29 380	15 669	6 238	7 308	4 494

* Omfattar även avskrivna och avvisade

¹⁹² Denna statistik har översänts till mig från RSV av Mikael Gavatin, verksjurist.

¹⁹³ Det finns ingen statistik för antalet tvingande skuldsaneringar 1994 och 1995 enligt Mikael Gavatin. De uppgifter som finns för 1996-2001 angående tvingande skuldsanering (steg 3) är uppgifter som inte är fullt tillförlitliga. Anledningen är att varken kronofogdemyndigheten eller Riksskatteverket har någon egentlig kontroll över exakt hur många beslut som fattas av tingsrätt, hovrätt eller Högsta domstolen. Att uppgiften ändå registreras hos kronofogdemyndigheterna beror på att man då får en ungefärlig uppfattning om hur många ärenden som fastställs i steg 2 respektive steg 3 enligt Mikael Gavatin.

¹⁹⁴ Bygger på data från bet. 2000/01:LU12, sid. 7.

¹⁹⁵ I RSV rapport 1998:9 är det 2 801 stycken men i de uppgifter jag skriftligen fått av RSV är det 2 808 stycken.

¹⁹⁶ I RSV rapport 1998:9 är det 4 377 stycken. I både Riksdagens revisorer (1999/2000) och RSV:s skriftliga uppgifter till mig säger man att det är 4 415 stycken.

¹⁹⁷ I RSV:s årsredovisning 1999 och även i RSV rapport 1998:9 är det 268 stycken men i de uppgifter jag skriftligt fått av RSV är det 267 stycken.

¹⁹⁸ I RSV rapport 1998:9 skriver man att det ska vara 5 264 stycken men i de skriftliga uppgifter jag fått av RSV är det 5 265 stycken.

¹⁹⁹ I RSV:s årsredovisning 1999 och även i RSV rapport 1998:9 är det 578 stycken men i de uppgifter jag fått skriftligt från RSV är det 581 stycken.

²⁰⁰ 1998-01-01 fanns det 2 154 oavslutade ärenden hos KFM enligt Kronofogdemyndigheternas verksamhet 1998, sid. 44.

²⁰¹ I RSV:s årsredovisning 1999 är det 1 024 stycken men i de uppgifter jag fått skriftligt från RSV är det 1 022 stycken. Samma uppgifter finns i Kronofogdemyndigheternas verksamhet 1998, sid. 44.

²⁰² I slutet av 1998 fanns 2 279 oavslutade fall hos KFM enligt RSV:s verksamhetsberättelse 1998, sid. 14.

²⁰³ I RSV:s årsredovisning 1999 är det 1 667 men i de uppgifter jag fått skriftligt från RSV är det 1 233 stycken.

²⁰⁴ Under år 2000 framlade kronofogdemyndigheten ca 2800 förslag om skuldsanering vilket är en ökning med 46 % mot året innan. RSV:s verksamhetsberättelse 2000, sid. 12.

Bilaga C

Antal skuldsaneringsbeslut fördelat på ålder och kön²⁰⁵

Ålder	Män	Kvinnor	Totalt	Procent kvinnor	Procent män	Procent ca
20-29	0	3	3	100 %	0 %	0,4 %
30-39	46	87	133	65 %	35 %	16,3 %
40-49	98	153	251	61 %	39 %	30,8 %
50-59	93	129	222	58 %	42 %	27,2 %
60-	86	120	206	58 %	42 %	25,3 %
Totalt	323	492	815			100 %

Antal skuldsaneringsbeslut fördelade efter total skuldbörda och kön²⁰⁶

Skuldbörda milj. kr	Män	Kvinnor	Totalt	Procent kvinnor	Procent män	Procent ca
0-0,5	170	294	464	63 %	37 %	56,9 %
0,5-1	113	137	250	55 %	45 %	30,7 %
1-1,5	28	34	62	55 %	45 %	7,6 %
1,5-2	5	11	16	69 %	31 %	2 %
2-	7	16	23	70 %	30 %	2,8 %
Totalt	323	492	815			100 %

Medelinkomst för de som fått skuldsanering.²⁰⁷

Månadsinkomst kr	Män	Kvinnor	Totalt	Procent kvinnor	Procent män	Procent ca
0-10 000	73	210	283	74 %	26 %	39 %
10 000-20 000	213	230	443	52 %	48 %	60 %
Över 20 000	7	2	9	22 %	78 %	1 %
Totalt	293	442	735			100 %

²⁰⁵ Bygger på RSV rapport 1998:9, sid. 13.

²⁰⁶ Bygger på RSV rapport 1998:9, sid. 13.

²⁰⁷ Bygger på RSV rapport 1998:9, sid. 13.

Betalningsprocent hos de som fått skuldsanering. Här finns endast uppgifter för 409 av 815 registrerade beslut.²⁰⁸

Betalningsprocent	Totalt	Procent
0-5 procent	179	44 %
5-10 procent	58	14 %
10-15 procent	47	11 %
15-	125	31 %
Totalt	409	100 %

---

²⁰⁸ Bygger på RSV rapport 1998:9, sid. 13.

Bilaga D

Hushållens skulder i kronor fördelade efter kön för de som ansökt om skuldsanering hos kommunen.²⁰⁹

Typ av skuld	Kvinnor totalt	Kvinnor %	Män totalt	Män %
Banker och finansbolag	2 181 266 036	51	3 371 442 338	57
Bostadslån	1 489 770 973	35	1 427 703 863	24
Skatteskulder	64 987 047	2	357 682 272	6
Studieskulder	99 898 901	3	65 073 884	2
Övriga skulder	370 922 085	9	557 016 912	10
Totalt	4 323 912 016	100	6 004 287 041	100

Beloppen är något föråldrade då de är från 1995/96, men det är fördelningen i procent som fångat mitt intresse.

Männen har i denna undersökningen en större andel bank- och finansskulder än kvinnorna. Bostads- och studieskulder utgör en större del av kvinnornas skulder än männens.²¹⁰

---

²⁰⁹ Konsumentverket, rapport 1995/96:33, sid. 18f.

²¹⁰ Konsumentverket, rapport 1995/96:33, sid. 19.

Litteraturförteckning

Offentligt tryck

SFS

SFS 1994:334 Lag om skuldsaneringslag.

SFS 1996:780 Lag om ändring i skuldsaneringslagen.

Rskr.

Rskr. 1986/87:321

Rskr. 1987/88:57

Prop.

Prop. 1993/94:123 Skuldsaneringslag.

Prop. 1995/96:5 Lag om företagsrekonstruktion.

Prop. 1996/97:166 Omprövning av skuldsanering.

SOU

SOU 1987:10 Indrivningslag m.m. -betänkande av skatteutredningen.

SOU 1988:55 Hushållens skuldsättning.

SOU 1990:74 Skuldsaneringslag.

Bet.

Bet. 1986/87:LU21 Om anslag till kronofogdemyndigheterna m.m.

Bet. 1987/88: LU12 Om gäldsanering m.m.

Bet. 1999/2000:LU17 Insolvensrättsligafrågor.

Bet. 2000/01:LU12 Utvärdering av skuldsaneringslagen.

Dir.

Dir. 1988:32 Utredning om hushållens skuldsättning.

Litteratur

Hellners, Trygve; Mellqvist, Mikael, *"Skuldsaneringslagen. En kommentar"*, Nordstedts Tryckeri AB, 2 upp, Stockholm 2000.

Lavén, Håkan, *"Anmärkning till skuldsaneringslagen"*, SvJT 1995 sid. 517-518.

Mellqvist, Mikael, *"Praxis i skuldsaneringsärenden"*, SvJT 1998, sid. 134-151.

Stangendahl, Peter, *"Skuldsanering, lagkommentar"*, Novum Grafiska AB, Göteborg 1994.

Roxenhall, Tommy, *"Några skäl varför borgenärer invänder mot frivillig skuldsanering"*, rapport 1996:13, Härnösand 1996, ISSN 1104-294X.

Övrigt

Björnberg, A; Fällström, Y; Sundh, A; Tullsson, A, *"Skuldfri? 5 år med skuldsaneringslagen - En studie om skuldsaneringslagens tillämpning i 6 kommuner"*, 1999.

Gavatin, M, mikael.gavatin@rsv.rsv.se.

Konsumentverket, *"Budget och rådgivning i socialt arbete"*, rapport 1993:1.

Konsumentverket, *"Skuldsaneringslagen i praktiken" - En rapport från de fyra första månaderna med skuldsaneringslagen*, rapport 1994/95:15.

Konsumentverket, *"Utvärdering av skuldsaneringslagen"*, delrapport Organisatorisk del, rapport 1995/96:28.

Konsumentverket, *"Utvärdering av skuldsaneringslagen"*, delrapport Gäldenärens och borgenärens erfarenheter, rapport 1995/96:30.

Konsumentverket, ”Utvärdering av skuldsaneringslagen ”, delrapport
Juridisk del, rapport 1995/96:32.

Konsumentverket, ”Utvärdering av skuldsaneringslagen” ,
Konsumentverkets sammanfattning slutsatser och förslag, rapport
1995/96:34.

Kronofogdemyndigheternas verksamhet 1998, RSV:s hemsida: www.rsv.se.

Tema Nord 1996:554, ”Evaluering av skuldsanering i Norden” - *Slutrapport
från ett forskarseminarium i Helsingfors 25.- 26.10.1995*, Ekspressen Tryg
og Kopicenter, Köbenhavn 1996.

Riksdagens revisorer, ”Förslag till riksdagen” (1986/87:RR 7).

Riksdagens revisorer, ”Förslag till riksdagen” (1995/96:RR 9) .

Riksdagens revisorer, ”Tillämplighet av skuldsaneringslagen”, rapport
1999/2000:11.

RSV Rapport 1998:9, ”Utvärdering av statistik avseende skuldsanering”.
Elanders Gotab, Stockholm 1998.

RSV Ex 2000:1 , RSV:s hemsida: www.rsv.se.

RSV:s verksamhetsberättelse 1998, RSV:s hemsida: www.rsv.se.

RSV:s verksamhetsberättelse 2000, RSV:s hemsida: www.rsv.se.

Riksskatteverkets årsredovisning 1999.

Rättsfallsförteckning

Rättsfall från Högsta domstolen

NJA 1996 s.324
NJA 1996 s. 548
NJA 1997 s.229
NJA 1997 s. 341
NJA 1997 s. 750
NJA 1998 s. 259
NJA 1998 s. 698
NJA 1999 s. 718

Rättsfall från hovrätterna

RH 1994:109
RH 1995:31
RH 1995:132
RH 1995:153
RH 1995:154
RH 1996:7
RH 1996:15
RH 1996:33
RH 1996:34
RH 1996:36
RH 1996:46
RH 1996:49
RH 1996:52
RH 1996:57
RH 1996:63
RH 1996:65
RH 1996:72
RH 1996:93
RH 1996:95
RH 1996:102
RH 1996:123
RH 1996:129
RH 1996:142
RH 1997:15
RH 1997:27
RH 1997:113
RH 1999:20
RH 1999:112
RH 1999:113

Opublicerat fall

Hovrätten för nedre Norrland, 1996-01-09 SÖ 12, i Ö 656/95

